Голос України

Влада — Радам!

Газета Верховної Ради України ◆ № 177 ◆ Четвер, 12 вересня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

СТРАХОЛІСЬКІ ЦУЦЕНЯТА

Діти і зона. Чорнобильська зона.
Чи в щось тривожніше і трагічніше у наш час?
Інколи вже чуються голоси: скільки, мовляв, можна товкти про той Чорнобиль.
І язик повертається...
Відвідавши нещодавно Іванківський район на Київщині, зайвий раз переконався: про радіоактивне лихоліття треба кричати ще довго і якнайгучніше! Щодня.

(Закінчення на 9-й сторінці).

Фото ОЛЕКСИ ВАЩЕНКА.

ПРЕЗИДЕНТ Туркменистану С. Ніязов видав указ про націоналізацію майна КПРС. Раніше компартія республіки одержувала щорічно 14 мільйонів дотації з Москви. З якої кишені нині братимуть гроші місцеві комуністи, не ясно Відомо лише, що ця націоналізація не допоможе стабілізувати економіку Туркменистану. Тому, підписавши указ, Ніязов закликав до забезпечення жорсткої дисципліни в республіці — від рядових працівників до керівників.

ЗА СТІЛ переговорів сіли керівники Міністерства оборони СРСР і представники п'ятнадцяти суверенних республік. Мова йде про єдину концепцію військової реформи, відносини союзного і республіканських оборонних відомств, спільну військову політику, а також про статус, права й обов'язки військових формувань, які дислокуються у республіках, про принципи формування військового бюджету, роль і місце національних (республіканських) гвардій.

НА ВУЛИЦІ Санкт-Петербурга 7 листопада прийде велике свято. Вшановуватиметься перейменування міста. Мер Санкт-Петербурга А. Собчак завірив, що на це торжество мерія не витратиться. Одним із спонсорів свята має стати Г. Каспаров, який пообіцяв виділити два мільйони карбованців. З січня 1992 року мешканці Санкт-Петербурга зможуть одержати нові паспорти за «символічну» плату — 300—500 карбованців.

У МОЛДОВІ сьогодні, як і раніше неспокійно. У Придністров'ї активно формуються загони народної міліції. Тільки до тираспольського батальйону «Днестр» записалося 1000 чоловік. Міністр МВС Молдови І. Косташ заявив, що в разі сутичок ввірені йому підрозділи діятимуть рішуче, згідно із законами, навіть застосовуватимуть зброю.

Голова Придністровської республіки Т. Маракуца нині веде переговори в Москві.

ВОЛЯ: РОБИ ЩО ХОЧЕШ?

Триває поїздка Л. Кравчука по Херсонщині

У той час, коли Верховна Рада продовжила свою роботу, літак Голови Верховної Ради України Леоніда Кравчука вже заходив на посадку в Херсонському аеропорту. І, напевно, не тільки журналістів цікавила терміновість цієї поїздки. Версії виставлялися різні. Перша — Леонід Макарович вважає, що сесія нарешті ввійшла в конструктивне русло і парламентарії можуть працювати кілька днів і без Голови Верховної Ради. Друга — на півдні України склалася ситуація, яка потребує його негайної присутності. Але здогади — здогадами, а всі крапки над «і» поставив сам Леонід Макарович під час експрес-інтерв'ю в аеропорту.

Так, південь України, як зазначив Голова Верховної Ради, тривожить його з двох причин. Перша — засуха в цьому хлібному краї. А, отже, і стан справ з виробництвом та продажем сільськогосподарської продукції. Друга — настрій людей внаслідок сумнозвісних серпневих подій у Москві та після прийняття Верховною Радою республіки Акта незалежності України.

Безумовно, у Леоніда Макаровича для цієї тривоги є серйозні підстави. Адже реальність демократичних процесів у деяких областях України чітко визначилася в дні путчу. Коли окремі керівники різних рангів, серед них і херсонські, підтримали незаконні постанови ДКНС, стало зрозумілим, що протягом минулих шести років вони перебудовувалися лише на словах. А «засвітилися» тільки в критичний момент. У свою чергу, рядові трудівники все більше зневірювалися в можливості змін на краще. Отож, необхідно кардинально міняти свідомість людей. Леонід Макарович чітко висловив позицію майбутнього України, її народу, зокрема він наголосив, що республіка не збирається відгороджуватися високими парканами від інших. Навпаки—тільки вільні держави можуть співробітничати на паритетних засадах. Тоді ніхто нікого не звинувачуватиме, що живе за чужий рахунок. Водночас слід чітко зрозуміти, що ніхто за «просто так» не надасть ні валюти, ні допомоги. Отже, треба сподіватися лише на себе, на результати своєї праці. Щодо політичного життя, то Україні ніхто не повинен диктувати ніяких умов. Народ сам визначить, як йому жити далі.

З аеропорту шлях Голови Верховної Ради, якого супроводжували голова Херсонської обласної Ради Михайло Кушнеренко та перший заступник Олександр Мельников, проліг до колгоспу імені Кірова Білозерського району.

У центрі села Чорнобаївки ніде було яблуку впасти. Високого гостя оточили трудівники місцевого господарства і довго не відпускали. Запитували, ділилися власними думками.

Здавалося б, турбуватися кіровцям особливо нічого — стабільно одержують високі врожаї овочевих культур, зернових, мають високопродуктивне дійне стадо. Нижче п'яти тисячних надоїв молока від корови тут не опускалися. У колгоспі — новітня технологія виробництва продукції. Леонід Кравчук оглянув лінію первинної переробки томатів, кормовий двір, наповнений сіном, люцерновою січкою, в одному кілограмі якої не менше ніж 250 міліграмів каротину. Господарі показали майстерню, оснащену чудовими верстатами, в якій реставрують деталі методом порошкової металургії...

Все це — сьогоднішня реальність. Але люди хочуть заглянути в завтрашній день і оцінити його крізь призму політики. Що означає економічний союз України з іншими республіками? Як розвиватимуться національні Збройні Сили? Як сприймати оголошений Кримською АРСР суверенітет? У чому суть нової купонної системи, яку планують запровадити в незалежній Україні? Коли заповняться прилавки магазинів?..

Голова Верховної Ради докладно відповів на численні запитання. Поступово розмова знову повернулася до буденних справ. Виявляється, дехто розумів демократію, так би мовити, без будь-яких віжок, як вседозволеність, необов'язковість перед собою і державою. Чи не є відгомінням цього той факт, що далеко не скрізь виконуються закони республіки, що, приміром, торік значну частину зерна вивезено за межі України? Та й голова колгоспу Дмитро Моторний бідкається, що полям дошкуляють набіги моторизованих і піших крадіїв зерна.

— Воля зовсім не означає, що можна робити все, що хочеш, — сказав Леонід Кравчук. — Нині, коли ми стали на шлях реальної незалежності, сподіватися на чиюсь допомогу було б легковажно. Доля України — в наших руках.

Голова Верховної Ради України виступив перед радянським активом області. Ввечері, на прохання демократично настроєних депутатів Херсонської міськради, зустрівся з ними.

Іван КАЛИНИЧЕНКО,
Василь ТУГЛУК,
спеціальні кореспонденти «Голосу України».

Парламентська хроніка

ДОСИТЬ АМБІЦІЙ. ЗНІМІТЬ МАСКИ

Денне та вечірнє засідання 10 вересня

Чи буде Україна з хлібом? Це питання раз у раз поставало протягом обговорення порядку денного роботи сесії на декаду. Тривога зрозуміла. І ось після перерви депутат М. Поровський взяв слово, щоб внести пропозицію: прийняти Закон про посилення кримінальної відповідальності службових осіб за неякісне зберігання або нераціональне використання зерна та іншої сільськогосподарської продукції, мотивуючи це так:

— Ми не будемо посилати продзагони, щоб забезпечити республіку хлібом, але законодавчо маємо вжити заходів.

За його пропозицію проголосували всього 223 народні депутати. 50 з присутніх не голосували. Це був, так би мовити, перший дзвоник — поріділи депутатські ряди. І тому, зрозуміло, логічно було обговорити пропозицію про зміну регламенту роботи сесії, аби все ж таки змусити депутатів (!) працювати на пленарних засіданнях і в постійних комісіях. Справа в тому, що всі найкращі наміри активізувати роботу сесії з якихось незрозумілих причин зазнають краху. І ось депутат А. Корнєєв вніс пропозицію: зранку працювати на пленарних засіданнях, а після обіду — в комісіях, бо депутати, як правило, наприкінці тижня роз'їжджаються по домівках, нехтуючи роботу в комісіях. Депутат І. Заєць бачить вихід в іншому: у вівторок і середу працювати зранку в комісіях, а з 16-ї години — на пленарних засіданнях. З порядком роботи в останні два дні робочого тижня визначатися в ході сесії. Його підтримали деякі інші депутати. Але все ж таки остаточного рішення з цього питання не прийняли, домовилися лише про те, що його треба обговорити в комісіях. А депутатів, як відомо, зібрати нелегко. Коло, здається, почало замикатися.

Головуючий на сесії І. Плющ намагався підвести риску під переліком питань, що внесли депутати до порядку денного на декаду, конкретно визначитися щодо роботи по кожному дню. Врешті орієнтовний порядок розгляду питань на пленарних засіданнях було прийнято.

Кінцівка денного засідання і початок вечірнього давали підстави сподіватися, що нарешті депутати увійшли, як мовиться, в робоче русло. На порядку денному — затвердження Указів Президії Верховної Ради України про передачу підприємств, установ та організацій союзного підпорядкування, розташованих на території України, у власність держави та про захист іноземних інвестицій на Україні. Голова постійної Комісії з питань економічної реформи В. Пилипчук виступив з доповіддю, відповів на запитання депутатів, погодився з рядом поправок і пропозицій. І за півгодини після перерви, вже на вечірньому засіданні, де було зареєстровано 330 народних депутатів, обговорювані Укази прийняли як Закони України. За них проголосували відповідно 248 і 242 народні депутати.

А от до наступного питання «Про внесення змін і доповнень до Конституції (Основного Закону) України» депутати так і не приступили — зал порожнів на очах. Залишилося всього 269 парламентаріїв. Ясно, що конституційні питання при такому кворумі розглядати неможливо. Різко висловився з цього приводу депутат І. Макар, мовляв, Голова Верховної Ради Л. Кравчук і головуючий на засіданні І. Плющ мають вже давно подати у відставку, бо не можуть забезпечити чіткої роботи депутатів. Будь-яке підприємство збанкрутувало б, якби третина працюючих не виходила на роботу, як це останнім часом спостерігається в Верховній Раді. Або ви маєте подати у відставку, або порушити питання про те, щоб склали повноваження депутати, які не з'являються на пленарних засіданнях.

Здається, з останньою пропозицією можна було б погодитися. Але, впевнена, справа не тільки в недисциплінованості парламентаріїв. Багато з відсутніх просто, мабуть, відчуває себе, як мовиться, не в своїй тарілці. Бо перемога демократії не означає, що консерватори і реакціонери сприйняли демократичні процеси і морально готові йти цим шляхом.

Коли фіаско в політиці потерпає більшість у парламенті, то логічно, щоб такий парламент подав у відставку, був розпущений. Логічно, але в нормальному суспільстві, що розвивається за економічними, соціальними, політичними законами. Наше ж до такого не належить. Наше — у кризі, у цейтноті. Парламент, Кабінет міністрів не знають, за що насамперед братися, аби якомога швидше стабілізувати обстановку на всіх напрямах — економічному, соціальному, політичному. Розпустити в цій ситуації парламент держави, що оголосила незалежність, означає обрати небезпечний шлях, який може призвести до нової диктатури.

Сталося безпрецедентне — розпущено більшість, бо розпущено «керівну і спрямовуючу» силу, яка диктувала свою політику. У парламенті залишилася лише опозиція — Народна рада. І тому логічно створити демократичний центр, дієздатний, спроможний рухати законотворчий процес далі, відстоюючи незалежність України, спроможний, врешті, відкинути амбіції. Це дуже і дуже непростий процес. Бо впродовж роботи парламенту його нервом була постійна боротьба між більшістю та опозицією. Інколи здавалося, що більшість готова прийняти найбезглуздіше, найортодоксальніше рішення, аби дати зрозуміти опозиції, хто «господар» у Верховній Раді. І виживати, видушувати з себе цей більшовицький антагонізм сьогодні декому ще дуже важко.

Коли на трибуну вийшов лідер Народної ради І. Юхновський із заявою, багато хто чекав від нього оголошення про розпуск опозиції. З одного боку, це логічно, бо немає більшості, а з другого... Немає моральних підстав для того, щоб розпустити групу ініціативних, прогресивних і мужніх депутатів, які є каталізатором демократичних процесів у Верховній Раді й на Україні.

(Закінчення на 3-й стор.).

ГОЛОС України

Засновник — Верховна Рада України

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

252047 Київ, вул. Нестерова, 4

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

Приймальня — 446-92-11

Відповідальний секретар — 446-72-63

Завідуючий коректорською — 441-84-42, 224-72-54 (телефакс).

ВІДДІЛИ:
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
листів — 441-82-05, 441-29-61,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
міжнародний — 446-91-20,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-05,
екології — 441-88-59,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44,
бухгалтерія — 441-84-00.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Індекс 60955

Тираж 156.200

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок на 8 сторінках, у середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

ДОСИТЬ АМБІЦІЙ. ЗНІМІТЬ МАСКИ

(Закінчення. Початок на 2-й стор.).

І. Юхновський звернувся до депутатів з пропозицією терміново, навіть перервавши засідання, створити працюючий парламентський центр і окреслив коло невідкладних заходів. Серед них такі. Члени Президії, які не сприяли її конструктивній роботі, мають з власної ініціативи скласти свої повноваження. Уряд, що виявив свою розгубленість у дні серпневого перевороту, має зазнати кадрових змін. Невідкладного перегляду вимагає, зазначив у заяві І. Юхновський, і склад Секретаріату Верховної Ради. Докорінно також слід реформувати засоби масової інформації, замінити керівництво республіканського телебачення і радіо, підпорядкувавши їх міністерству інформації, у відання якого передати всю пресу України.

Не сказав І. Юхновський про розпуск Народної Ради. І дехто з промовців, закидаючи йому це, мав вигляд ображеної дитини: ми, мовляв, ідемо на перемир'я, а ви... А ми, якщо коротко охарактеризувати виступ Д. Павличка, пропонуємо вам руку і серце:

— Давайте ми повіримо вчорашнім комуністам. Я вірю їм, я проти того, щоб вони складали свої повноваження без оцінки їх діяльності правоохоронними органами. Я вас закликаю: будьмо людьми. Беріть на себе відповідальність, творіть демократичну, незалежну Україну. Якщо ми побачимо, що ви пройняті цією ідеєю, ми розпустимо Народну Раду, ми приєднаємося до вас. Я кажу це не тільки від себе. Юхновський теж поділяє цю точку зору.

Але, зізнаюсь, мене жахав скептицизм, з яким ці слова сприймалися окремими депутатами колишньої більшості. Можливо, то перша реакція, можливо, то просто маска, можливо, спрацьовував інстинкт самозахисту. А, можливо, О. Ємець правий, що від з'ясування відносин вони не стають кращими, а якщо вже з'ясовувати їх, то при зачинених дверях. З останнім погодилися: «хто із ху» обговорити в комісіях. Якщо вони зберуться, звичайно. Та мені здається, що скинути з себе більшовицький тягар кожен має сам, набравшись мужності перед собою та Україною. Та я не зовсім упевнена, що це може статися швидко і легко, протягом перерви в засіданні чи навіть в процесі з'ясувань відносин при зачинених дверях. Але здоровий глузд має якнайшвидше взяти гору. Віднайдіть в собі сили позбутися амбіцій.

Світлана ПИСАРЕНКО,
парламентський оглядач «Голосу України».

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПОТРЕБУЄ ПІДТРИМКИ НАРОДУ

Останні події на Україні спричинили пожвавлення інтересу до республіки з боку наших європейських сусідів. Становленню Української держави, її інтеграції в системи європейського співробітництва і шляхам розвитку між двома країнами була присвячена зустріч заступника Голови Верховної Ради України В. Гриньова з делегацією європейського департаменту міністерства закордонних справ Польщі.

На початку зустрічі гості зазначили, що Республіка Польща — перша держава у світі, яка прийняла рішення встановити дипломатичні відносини з Україною, і цей факт не є випадковим: відносини з нашою республікою належать до пріоритетних питань польської зовнішньої політики. На їхню думку, незалежність України потребує підтримки народу під час референдуму. На запитання про майбутнє Української держави і реалізацію незалежності В. Гриньов відповів, що нині Україні потрібно визначитися у відносинах з іншими республіками та економічному співробітництві. Це, на його думку, великою мірою впливатиме на результати референдуму. Акт проголошення незалежності, сказав В. Гриньов, має бути підтверджений референдумом, бо в противному разі він не матиме юридичної сили. Як вважає заступник глави українського парламенту, Україна в майбутньому може стати однією з основних ланок, які з'єднуватимуть Європу і Азію. У цьому плані визріла ідея побудови автомагістралі Ліссабон — Київ — Харків, яка надалі може мати практичне втілення. В. Гриньов наголосив, що на його думку, Україні не варто поспішати з вивезенням ядерної зброї з республіки до Росії, а треба подумати над організацією власної системи контролю, що в перспективі може привести до створення спільної стратегічної оборони республік, подібної до тієї, що існує в країнах НАТО, а згодом — до повного знищення озброєнь такого типу.

Під час тривалої відвертої розмови сторони обговорили проблеми майбутнього державного устрою України та питання створення української армії.

Члени польської делегації висловилися за розвиток найтісніших контактів між Польщею і Україною.

Тарас ПЕТРІВ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

ПОРЯДОК

ПЕРЕВІРКИ ПІДПИСІВ У ПІДПИСНИХ ЛИСТАХ НА ПІДТРИМКУ ПРЕТЕНДЕНТА НА КАНДИДАТА В ПРЕЗИДЕНТИ УКРАЇНИ

1. Підписні листи здаються в окружну виборчу комісію, на території якої проводився збір підписів, претендентом на кандидата в Президенти України або за його уповноваженням представниками політичних партій, громадських об'єднань і рухів, груп підтримки.

2. Окружна виборча комісія по виборах Президента України в присутності претендента на кандидата в Президенти України або уповноважених представників політичних партій, громадських об'єднань, рухів, груп підтримки, які організовували збирання підписів, встановлює:

а) відповідність підписного листа зразку, затвердженому Центральною виборчою комісією по виборах Президента України;

б) наявність у підписному листі відомостей про особу, яка збирала підписи (прізвище, ім'я, по батькові, серія і номер паспорта, посада (заняття), місце роботи, домашня адреса);

в) правомочність такої особи збирати підписи (громадянство України, досягнення 18 років, дієздатність);

г) наявність підпису особи, яка збирала підписи громадян, та запису про загальну кількість підписів;

д) наявність у підписному листі необхідних відомостей про громадян, які підтримують претендента (прізвище, ім'я, по батькові, серія і номер паспорта, число, місяць та рік народження, домашня адреса, особистий підпис та дата підписання);

е) дотримання вимог про те, що в одному підписному листі повинні бути підписи мешканців лише з одного населеного пункту.

У випадку невідповідності підписного листа вимогам, зазначеним у пунктах «а», «б», «в», «г», він не реєструється.

При недотриманні вимог, передбачених пунктами «д» і «е», не враховуються підписи громадян, відносно яких допущені порушення.

Результати здачі і реєстрації підписних листів оформляються актом окружної комісії.

В акті зазначається прізвище, ім'я та по батькові претендента на кандидата в Президенти, на підтримку якого проводився збір підписів, а також прізвище та ініціали, посада (заняття), місце роботи уповноважених представників, які подали листи в окружну комісію, загальна кількість підписних листів та підписів громадян, які зареєстровані.

Акт складається в 2 примірниках, підписується головою та секретарем окружної виборчої комісії і претендентом на кандидата в Президенти України (якщо підписні листи подаються ним особисто) або уповноваженими представниками політичних партій, громадських об'єднань, рухів, груп підтримки. Один примірник акта залишається в справах комісії, інший — передається особам, які представили в комісію підписні листи.

У випадках виникнення спірних питань щодо реєстрації підписних листів рішення приймається окружною комісією.

3. Окружна виборча комісія при необхідності проводить вибіркову або повну перевірку достовірності підписів та інших записів у підписному листі.

Для цього члени комісії або за її дорученням інші особи можуть використовувати дані органів обліку та реєстрації громадян, зустрічатись з громадянами, зазначеними у підписному листі.

При перевірці встановлюється:

— вірогідність зазначених у підписних листах даних;

— правомочність громадян ставити свій підпис на підтримку претендента (громадянство України, досягнення 18 років, дієздатність);

— додержання вимоги щодо підпису лише на одному підписному листі і тільки стосовно одного претендента.

За результатами перевірки складається відповідна довідка.

4. При наявності порушень щодо підписів окремих громадян, їх підписи не враховуються.

У випадках порушень порядку збирання підписів (записи у підписному листі невірних відомостей про громадян або підробка їх підпису) підписний лист вважається недійсним. Якщо буде виявлено декілька таких підписних листів, які збирались однією особою, всі зібрані нею підписні листи вважаються недійсними.

Після перевірки достовірності підписів претенденту або уповноваженим представникам політичних партій, громадських об'єднань, рухів, груп підтримки повідомляється про виявлені порушення, а при їх вимозі видається письмовий висновок або копія довідки перевірки підписів.

Рішення та дії окружної виборчої комісії можуть бути оскаржені в установленому законом порядку.

5. Про результати збору підписів складається протокол окружної виборчої комісії в трьох примірниках.

Протокол підписується членами комісії та скріплюється печаткою органу, який утворив комісію. До протоколу додаються окремі думки членів комісії, якщо вони є.

Один примірник протоколу разом з підписними листами надсилається до Центральної виборчої комісії по виборах Президента України не пізніш як на п'ятий день після представлення в окружну комісію підписних листів. Другий примірник вручається претенденту або уповноваженому представнику політичної партії, громадського об'єднання, руху, групи підтримки.

6. Центральна виборча комісія по виборах Президента України може провести вибіркову перевірку представлених підписних листів, залучивши при потребі до цього окружні та дільничні виборчі комісії.

В разі виявлення при перевірці порушень підписні листи або підписи окремих громадян визнаються недійсними і не враховуються під час остаточного підрахунку загальної кількості підписів громадян на підтримку претендента на кандидата в Президенти України.

Центральна виборча комісія по виборах Президента України.

У кулуарах Верховної Ради України

ВИСВІТЛЮВАТИ, ЯК СВІТИТИ

10 вересня в перерві між сесійними засіданнями відбулася зустріч заступника Голови Верховної Ради України В. Гриньова з українськими, радянськими та закордонними журналістами, акредитованими на сесіях парламенту. У вступному слові В. Гриньов, зокрема, сказав: «У діяльності Верховної Ради починається новий етап. Політика буде тоншою і жорсткішою, триватимуть спроби перешкоджання конструктивній і ефективній роботі демократичних засобів масової інформації. Тому першочергове завдання журналістів сьогодні — максимально об'єктивно й оперативно висвітлювати роботу найвищого законодавчого органу незалежної України».

Журналістам різних видань було запропоновано внести свої пропозиції щодо поліпшення діяльності в стінах парламенту. Що ми із задоволенням і робимо:

1. Уніфікувати журналістські перепустки до ложі преси. Зробити їх зручними для користування: наклеїти фотографію, пристосувати для використання в нагрудному варіанті.

2. Збільшити кількість міських телефонів, розташованих у ложі преси.

3. Забезпечити розповсюдження відкритих матеріалів щодо діяльності Верховної Ради: стенограм, бюлетенів, проектів документів, що вносяться на розгляд сесій, порядку денного пленарних засідань Верховної Ради, Президії, інтерв'ю народних депутатів тощо. Налагодити систематичну підготовку та розповсюдження прес-релізів про діяльність Верховної Ради, її Президії, Кабінету міністрів.

4. Запровадити проведення систематичних щотижневих брифінгів представників Верховної Ради та Кабінету міністрів, постійних парламентських комісій.

5. Видати бюлетень «Хто є хто» про депутатів Верховної Ради та членів Кабінету міністрів України.

6. Забезпечити синхронний переклад сесійних засідань парламенту російською та англійською мовами.

7. Перепідпорядкувати Президії прес-центр Верховної Ради.

8. Запровадити посади прес-секретарів Верховної Ради, Кабінету міністрів.

9. Запровадити посади відповідальних за роботу з засобами масової інформації у Кабінеті міністрів, міністерствах та відомствах, обласних Радах народних депутатів, зобов'язавши їх сприяти поточній роботі журналістів.

10. Організувати роботу Асоціації парламентських журналістів при прес-центрі Верховної Ради. Виділити Асоціації частину вивільнених приміщень в будинку постійних комісій. Верховної Ради по вулиці Садовій, 3.

11. Положення про діяльність Асоціації парламентських журналістів при Верховній Раді України затвердити на Президії Верховної Ради.

Ваші пропозиції просимо надсилати на адресу «ГОЛОСУ УКРАЇНИ» з позначкою «ОРГКОМІТЕТУ АСОЦІАЦІЇ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ЖУРНАЛІСТІВ».

Олена ГУБІНА,
Світлана ПИСАРЕНКО,
Володимир СКАЧКО,
Данило ЯНЕВСЬКИЙ,
члени оргкомітету.

Телеграфним рядком з Житомира

«БЕЗ НАДІЇ СПОДІВАЮСЬ»

У лютому цього року з нагоди 120-річчя народження Лесі Українки в Житомирі було проведено обласний пісенний конкурс «Хотіла б я піснею стати». Його підсумки не підбито й досі.

«НАПОЛЕОН» — ЯЩИКАМИ

Коньяк «Наполеон» припав до смаку місцевим гурманам спиртного. Незважаючи на ціну, що кусається,— 216 карбованців 72 копійки за пляшку, недавно тільки в одному продовольчому магазині № 85 за чотири дні його продано два ящики...

ТАБУ НА ПОМІДОРИ

Після перевірки на вміст ядохімікатів, зокрема арцериту та нітратів у картоплі й помідорах з кількох колгоспів Житомирського району і призначених дошкільним дитячим закладам, міська санепідемстанція наклала на них табу.

І ПАНЕНЯ, ВЕРЕДЛИВЕ, ЗМАНІЖЕНЕ...

Тільки 591 з 1404 цьогорічних вступників до Житомирського педагогічного інституту імені І. Франка одержали на екзаменах позитивні оцінки. 170 з 432 медалістів «удостоїлися» двійок.

У ЧЕРЗІ СТОЯТИ — НЕ КУПУВАТИ

Найбільша черга у місті серед бажаючих придбати телевізор — на найсучасніші марки кольорових «Електронів» — 9073 чоловіки. Ще довші списки тих, хто хоче купити меблі в одноіменному магазині. Тут наборів вітчизняного виробництва чекає черга в 10099 чоловік.

СМАЧНОГО!

Вивіска у вітрині кафе № 1 «Пельмені — вареники» впродовж кількох років серед інших блюд пропонує відвідувачам вареники з квасолею та з маком і медом. Однак ніхто ніколи їх тут не бачив.

МИ ПРАЦЮ ЛЮБИМО

Середньомісячна заробітна плата працюючого в кооперативі, яких у Житомирі 321, становить 417,9 карбованця, а у інших трудівників області — 289,8 карбованця.

Володимир ЛИЗА.

Три дні серпня: факти, біль, надія

ПРО ПУТЧ — НІ СЛОВА

Колектив Новоайдарської «районки» хоче скликати загальноредакційні збори. Питання одне — поведінка керівників газети у дні серпневого заколоту. Конкретніше — відмова друкувати статтю завідуючого відділом радянського будівництва О. Радченка « Прощавай, свободо!» і публікація 22-го(!) передовиці — звіту з наради пропагандистського активу району, який, по суті, визнав «нову владу».

Поки журналісти вагаються. Окрім двох, — Радченка і редактора районного радіомовлення В. Мартинова. Але вони в тій меншості, яка ще вірить, що і для Новоайдару настануть кращі часи, інші таку впевненість втратили після того, як учорашній перший секретар райкому КПУ, а сьогодні ще голова районної Ради народних депутатів Борис Руденко, дізнавшись про наміри газетярів, застеріг — не дай, Бог! Словом, сидіть нишком і не забувайте, хто ваш засновник. Коли що—враз закриємо дотаційну газету і натомість відкриємо нову. Залишимо лише редактора і заступника, а вони вже доберуть слухнянішнй штат.

Дійшло до редакції, що і в них утворено комісію для винесення оцінки діям районних структур. Делегували Мартинова до прокурора дізнатися хоча б про її склад. Однозначних відповідей прокурор не дав, а переповідати відмовки нема сенсу. Ситуація, схоже, банальна. Залежні експерти, либонь, напружують мозок над стилістичним шліфуванням формулювань. Недаремно ж і сесію райради призначено аж на кінець вересня...

Разом з колегою з обласної газети зайшли до Руденка.

— Це що, долит? (Не вашого, мовляв, розуму справа)...

Сергій СКИБА,
власний кореспондент «Голосу України».
Луганськ.

ПОВІДОМЛЯЄ ІНФОРМАГЕНЦІЯ «РЕСПУБЛІКА»

Дніпропетровськ. Редакція газети Рад народних депутатів області «Собор» з'ясувала, що штаби з надзвичайних ситуацій, створені згідно з рішенням керівництва облради та облвиконкому 20 серпня 1991 року, дублювали створені в області ще у жовтні 1990 року комісії з надзвичайних ситуацій, план роботи котрих затверджено 20 грудня 1990 року. Склад осіб, включених до обласного надзвичайного штабу, утвореного 20 серпня 1991 року, повністю дублює склад минулорічної обласної комісії з надзвичайних ситуацій, за винятком на[...]ників електромереж та у[...]лінь магістральних газопро[...]дів, а також медпрацівників. Головою штабу є Микола Задоя, який одночасно займає посаду голови облради і облвиконкому. Метою створення штабів, як пояснив Микола Задоя, була турбота про забезпечення життєдіяльності всіх сфер народного господарства і дотримання громадського порядку. Газета «Собор» відзначає, що, оскільки надзвичайна сесія облради не розпустила штаби, утворені 20 серпня, а комісія з надзвичайних ситуацій також не припинила свого існування, виникає двозначна ситуація. Керівництво облвиконкому не спромоглося дати журналістам газети якогось зрозумілого пояснення щодо стану із штабами. На думку журналістів газети «Собор», створені штаби були звичайними комітетами ДКНС.

Мал. Сергія ФЕДЬКА.

Сімферополь. Кримський республіканський комітет КПУ передав будинок інформаційно-політичного культурного центру республіканського комітету КПУ на потреби газети «Будем милосердны». Протокол про передачу приміщення був складений 25 липня. Зараз в цьому будинку знаходиться бібліотека, що містить дореволюційні видання і рукописи, яка теж перейшла у власність газети. Слід зазначити, що Закон СРСР про громадські об'єднання забороняє будь-якій громадській організації передавати майно, що застосовується для статутних потреб (а саме так використовувала КПУ інформаційно-політичний культурний центр). Верховна Рада Криму розслідує цей незаконний подарунок. Матеріали справи передано у прокуратуру Кримської АРСР. Нагадаємо, що за кілька годин до провалу серпневого перевороту секретар ЦК КПРС Андрій Гіренко перевів на рахунок Кримського відділення фонду «Милосердие» і спільного радянсько-американо-австрійського підприємства «Свєнас» півтора мільйона англійських фунтів стерлінгів нібито для потреб газети «Будем милосердны». Секретар ЦК безпосередньо брав участь у створенні цього фонду.

Чому б і ні!

ПРЕТЕНДЕНТ НА МАЙНО

Згідно з щойно затвердженим штатним розкладом арбітражного суду України кількість співробітників по Київській області зростає з 10 до 30. Київський міський арбітражний суд налічуватиме 61 співробітника замість 20, що працюють нині. Проте приміщення цих інстанцій розташовані у старому напіваварійному будинку. Арбітри сидять інколи по двоє-троє у кабінеті, заважають одне одному, не мають можливості зосередитися на справах, що розглядаються.

На думку виконуючого обов'язки заступника голови арбітражного суду Київської області О. Григоровича , новий штатний розклад адекватно відображає роль цієї установи в умовах ринкових відносин. Проте ситуація з «житлом» для арбітражу може ці ринкові відносини істотно загальмувати. Олександр Михайлович висловив свої міркування щодо майбутньої долі приміщень, котрі належали КПУ. Як можна здогадатися, ці міркування полягають у тому, щоб передати бодай окремі з них органам правосуддя.

Дмитро ДЕСЯТНИКОВ.

Реалії

ЛЕНІН І КОМУНАльники

Сесія обласної Ради народних депутатів, яка мала розпочатися в Ужгороді 30 серпня, за рішенням голови Ради М. Волощука, перенесена на «пізніший строк у зв'язку з необхідністю більш глибокого і об'єктивного вивчення звинувачень, висунутих в останні дні Ужгородською міською Радою окремими громадськими організаціями на адресу обласної Ради та її керівників у нібито причетності до державного перевороту 19—21 серпня...»

Цим же розпорядженням створено тимчасову комісію по перевірці діяльності посадових осіб органів влади та управління, установ та організацій щодо їх причетності до перевороту. Представники «Демократичного блоку Закарпаття» не погодилися з її складом і заявили про створення власної комісії.

В область запрошено представників тимчасової комісії Президії Верховної Ради та Генерального прокурора України. Може, хоч вони розставлять крапки над «і» в існуючому нині протистоянні міської та обласної Рад?

Тим часом міська Рада таки провела намічений на 30 серпня демонтаж пам'ятника Леніну, і монумент поїхав на склад комунальників. Площу імені вождя перейменовано в Народну, над будинком обласної Ради затріпотів синьо-жовтий прапор. На «новонародженому» майдані відбувся мітинг, учасники якого знову повторили вимоги щодо саморозпуску облради, проведення дострокових демократичних виборів...

Микола ГОРВАТ,
власний кореспондент «Голосу України».
Ужгород.

Телеграфним рядком з Буковини

У ДНІ ВЕЛИКОГО ПРОТИСТОЯННЯ

У селі Михалкове Чернівецької області відкрився пам'ятник першим комуністам села М. Шевчуку, І. Бучку, І. Ясинському, І. Мацюрському, Т. Черкесу, Я. Капінусу, розстріляним у 1941 році румунсько-фашистськими загарбниками. Пам'ятник споруджено на кошти місцевого колгоспу «Україна».

НА ОДИН МЛИН

Угоду про спільні дії по соціальному захисту населення у період переходу до ринку уклали обласна Рада народних депутатів, її виконком і президія обласної Ради профспілок. Ця угода сприяла злагодженості дій під час усунення наслідків повені, яка завдала Буковині збитків на 216 мільйонів карбованців. На черговій зустрічі радянських та профспілкових активістів заявлено, що до 1 грудня цього року всі потерпілі будуть забезпечені житлом.

ПАМ'ЯТЬ ХОТИНСЬКОЇ БИТВИ

28—29 вересня на Буковині святкуватимуть 370-річчя історичної Хотинської битви, у якій мужні козаки П. Сагайдачного розбили багатотисячне військо турецьких завойовників.

ЗАЙВИХ МОВ НЕ БУВАЄ

У Чернівцях живуть представники 86 національностей. Цього року за парти двох гімназій, одного ліцею, 21 школи з українською мовою викладання, 8 — з російською, 7 — із змішаними, 4 — з румуно-молдавською, одній — з єврейською сіли діти наших земляків.

ДОПОМОЖІТЬ АНДРІЙКОВІ!

8-річний Андрійко гостював у бабусі поблизу Чорнобиля, коли сталася катастрофа. Нині у нього дуже хвора печінка, а хворобу лікують лише за кордоном. Після розповіді про це у передачі «Темп» люди стали приносити ягоди, овочі, переказують на його адресу гроші. Одна з ізраїльських лікарень запросила хлопчика на лікування, однак допомога навіть працівників представництва Ізраїлю в Чернівцях не може зарадити лиху — сума, названа лікарнею, дуже велика. Тому подаємо рахунок **Любові Степанівни Краснюк: 5575 в ощадкасі № 6712/047 м. Чернівців.** Поштова адреса: **274023, м. Чернівці, вул. Руська, 251-а, кв. 143. Тел. 6-02-71.** Допоможіть Андрійкові!

Михайло БРОЗИНСЬКИЙ.

факти, біль, надія

–НІ СЛОВА

вненість втра- ого, як учораш- кретар райкому одні ще голова народних де- с Руденко, ді- наміри газетя- — не дай, Бог! нишком і не о ваш заснов- враз закриємо ету і натомість Залишимо ора і заступни- е доберуть слу-

редакції, що ено комісію для нки діям район- р. Делегували о прокурора ді- б про її склад.

Однозначних відповідей прокурор не дав, а перевідати відмовки нема сенсу. Ситуація, схоже, банальна. Залежні експерти, либонь, напружують мозок над стилістичним шліфуванням формулювань. Недаремно ж і сесію райради призначено аж на кінець вересня...

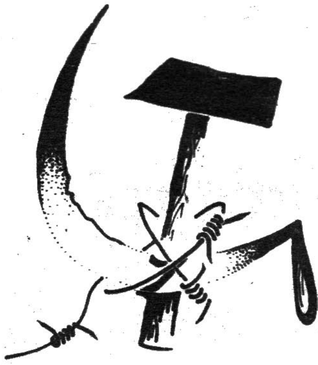
Разом з колегою з обласної газети зайшли до Руденка.

— Це що, допит? (Не вашого, мовляв, розуму справа)...

Сергій СКИБА,
власний кореспондент
«Голосу України».
Луганськ.

ГЕНЦІЯ «РЕСПУБЛІКА»

еду голови обл- кому. Метою в, як пояснив , була турбота життєдіяль- ер народного дотримання гро- рядку. Газета чає, що, оскіль- сесія обради штаби, утворені комісія з надзви- також не при- існування, вини- ситуація. Керів- комну не спро- журналістам га- розумілого по- стану із штаба- журналістів газе- створені штаби ми комітетами

Мал. Сергія ФЕДЬКА.

СРСР про гро- мадської органі- ти майно, що для статутних е так використо- формаційно-полі- рський центр). Вер- рму розслідує ний подарунок. рави передано у Кримської АРСР. о за кілька годин

до провалу серпневого перевороту секретар ЦК КПРС Андрій Гіренко перевів на рахунок Кримського відділення фонду «Милосердие» і спільного радянсько-американо-австрійського підприємства «Свенас» півтора мільйона англійських фунтів стерлінгів нібито для потреб газети «Будем милосердны». Секретар ЦК безпосередньо брав участь у створенні цього фонду.

у б і ні !

НА МАЙНО

ое у кабінеті, за- одному, не ма- зосередитися розглядаються. конуючого обо- ника голови ар- ду Київської об- овича , новий над адекватно ві- цієї установи в ових відносин. з «житлом» для

арбітражу може ці ринкові відносини істотно загальмувати. Олександр Михайлович висловив свої міркування щодо майбутньої долі приміщень, котрі належали КПУ. Як можна здогадатися, ці міркування полягають у тому, щоб передати бодай окремі з них органам правосуддя.

Дмитро ДЕСЯТНИКОВ.

еалії

ОМУНАльники

органів влади та станов та органі- причетності до Представники ного блоку Закар- погодилися з її явили про ство- комісії. запрошено пред- ччасової комісії вної Ради та прокурора Укра- вони розставили «і» в існуючо- тистоянні міської міська Рада таки мічений на 30

серпня демонтаж пам'ятника Леніну, і монумент поїхав на склад комунальників. Площі імені вождя перейменовано в Народну, над будинком обласної Ради затріпотів синьо-жовтий прапор. На «новонародженому» майдані відбувся мітинг, учасники якого знову повторили вимоги щодо саморозпуску обради, проведення дострокових демократичних виборів...

Микола ГОРВАТ,
власний кореспондент
«Голосу України».
Ужгород.

Телеграфним рядком з Буковини

У ДНІ ВЕЛИКОГО ПРОТИСТОЯННЯ

У селі Михалкове Чернівецької області відкрився пам'ятник першим комуністам села М. Шевчуку, І. Бучку, І. Ясинському, І. Мацюрському, Т. Черкесу, Я. Капінусу, розстріляним у 1941 році румунсько-фашистськими загарбниками. Пам'ятник споруджено на кошти місцевого колгоспу «Україна».

НА ОДИН МЛИН

Угоду про спільні дії по соціальному захисту населення у період переходу до ринку уклали обласна Рада народних депутатів, її виконком і президія обласної Ради профспілок. Ця угода сприяла злагодженості дій під час усунення наслідків повені, яка завдала Буковині збитків на 216 мільйонів карбованців. На черговій зустрічі радянських та профспілкових активістів заявлено, що до 1 грудня цього року всі потерпілі будуть забезпечені житлом.

ПАМ'ЯТЬ ХОТИНСЬКОЇ БИТВИ

28—29 вересня на Буковині святкуватимуть 370-річчя історичної Хотинської битви, у якій мужні козаки П. Сагайдачного розбили багатотисячне військо турецьких завойовників.

ЗАЙВИХ МОВ НЕ БУВАЄ

У Чернівцях живуть представники 86 національностей. Цього року за парти двох гімназій, одного ліцею, 21 школи з українською мовою викладання, 8 — з російською, 7 — із змішаними, 4 — з румуно-молдавською, однієї — з єврейською сіли діти наших земляків.

ДОПОМОЖІТЬ АНДРІЙКОВІ!

8-річний Андрійко гостював у бабусі поблизу Чорнобиля, коли сталася катастрофа. Нині у нього дуже хвора печінка, а хворобу лікують лише за кордоном. Після розповіді про це у передачі «Темп» люди стали приносити ягоди, овочі, переказувать на його адресу гроші. Одна з ізраїльських лікарень запросила хлопчика на лікування, однак допомога навіть працівників представництва Ізраїлю в Чернівцях не може зарадити лиху — сума, названа лікарнею, дуже велика. Тому подаємо рахунок **Любові Степанівни Краснюк: 5575 в ощадкасі № 6712/047 м. Чернівців. Поштова адреса: 274023, м. Чернівці, вул. Руська, 251-а, кв. 143. Тел. 6-02-71. Допоможіть Андрійкові!**

Михайло
БРОЗИНСЬКИЙ.

Фото на згадку

НА ЯРМАРКУ ЖИТТЯ І ДИВА

Про однокурсників, та ще й таких, як Володимир Яворівський, писати дещо незручно. Реакція кого завгодно може бути однією: захотілося жінці погрітися в променях чужої, чесно здобутої слави. Та, побачивши цього знімка, думаю собі — справедливість усе ж є на цьому світі.

Кілька років тому на гучному Сорочинському ярмарку, що потопав у багнюці й дощі (золотий вересень чомусь розсердився), промокнувши до ниточки, я мужньо місила болотяку у благеньких «тухольках» на шпильках. Раптом (чого на галасливому ярмарку тільки не буває!) з натовпу випірнув мій талановитий однокурсник Володимир Яворівський. Подія, щиро скажу, несподівана й рідкісна. Досі частіше доводилося бачити Володю на екрані телевізора й на обкладинках книжок, аніж ось так — носом до носа. Дещо розгубившись, стою й виправдовуюсь: ось, мовляв, дощ, заляпалася, а ярмарок несила полишити — тут стільки див... Тим часом Володя в одну мить стягнув з себе чоботи і, залишившись у шкарпетках на болоті, весело простягнув кирзаки: «На, взувайся!»

А, до речі, знайомих киян на ярмарку траплялося на кожному кроці скільки завгодно, і тільки Володя ось так, по-лицарськи, вручив мені свої кирзаки.

Отож і справедливість восторжествувала — хтось на велелюдному мітингу рятує незрівнянного оратора від дощу, а від багнюки він і сам, слава Богу, вміє очищатися...

Людмила
БАРАНЕВИЧ.

Фото Віталія
ЛЕЩИНСЬКОГО.

Класично

ІЗ САНКТ-ПЕТЕРБУРГА, ПРОЇЗДОМ

Одного чудового дня у Херсонському готелі поселився імпозантного вигляду чоловік, який ретельно вивчав місцеву пресу, пояснюючи: «Я помічник Собчака, вивчаю політичну обстановку на Україні».

Та, зустрівшись з жителькою Херсона С., адресу якої виписав з оголошення в газеті, відрекомендувався помічником першого секретаря Херсонського міськкому партії і запропонував їй кілька квартир на вибір у престижному районі «Корабел». Ясно, за плату, яку й одержав у сумі 42 тисячі карбованців, провівши довірливу громадянку до одного з службових кабінетів Комсомольського райвиконкому «для одержання ордера».

Новоявленого Хлєстакова знайшли аж у Калінінграді. Ведеться слідство. Доскональне знання «почерку» апаратних працівників принесло йому півтора мільйона карбованців за спекуляцію «гостродефіцитним товаром» — квартирами, яких, до речі, у нього ніколи не було.

Іван КАЛІНІЧЕНКО,
власний кореспондент
«Голосу України».
Херсон.

ДАІ попереджає

ПОСЛАБЛЕНЬ НЕ БУДЕ!

Ми вже повідомляли, що з 1 вересня набув чинності Указ Президії Верховної Ради України про посилення відповідальності за порушення правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху. Про те, як сприйняли водії нові штрафні санкції і чи поліпшилась ситуація на дорогах республіки, розповідає заступник начальника відділу Управління ДАІ МВС України майор міліції В. ГЕЛЕТКО.

— Як і слід було чекати, думки різні. Більшість учасників дорожнього руху у листах, розмовах по телефону загалом схвалює посилення відповідальності. Не згодні з деякими положеннями Указу насамперед водії-професіонали, зокрема, таксисти. В окремих автопідприємствах Києва, Херсонської області навіть лунають заклики до страйків.

— Які ж аргументи висувають «страйкарі»?

— Досить своєрідні. Мовляв, їхньої зарплати не вистачить, щоб розраховуватись за правопорушення. Таксисти нарікають на план, який примушує рухатися швидше, ніж це дозволено правилами. Виходить, заради нього можна свідомо йти на порушення, ризикуючи життям пасажирів.

Дивує поведінка адміністрації цих автопарків. Замість того, щоб прислухатись до думок водіїв і вирішити питання, наприклад, про перегляд графіків руху, посадові особи займають позицію стороннього спостерігача.

— Але й власники індивідуального транспорту не в захваті від нових санкцій.

— Це стосується любителів проїхатися «з вітерцем» чи майнути на заборонний сигнал світлофору. Зважте, від жодного з них не доводилося чути обіцянок, що відтепер їздитимуть обережніше. Навпаки, вони заклопотані однією проблемою: як і надалі поводитися вільно на дорозі, причому так, щоб це не вдарило по кишені. А дисциплінованому водієві лякатися підвищених штрафів не слід.

Зрозумійте, працівники ДАІ не полюватимуть спеціально на автотрасах за «необережними». Основні їхні зусилля будуть спрямовані на поліпшення організації руху на окремих ділянках, перегляд дислокації дорожніх знаків, деякі з них (особливо заборонюючі) будуть усунені.

— Цікаво, як вплинули на

порушників нові штрафні санкції?

— Загалом кількість дорожньо-транспортних пригод зменшилася приблизно на чверть. Але й сьогодні з вини нетверезих водіїв щодня трапляється 15—20 ДТП, 10—15 чоловік зникають з місця пригоди. Затримується понад п'ятсот водіїв напідпитку.

Як бачите, помітних зрушень тут поки що нема. Тому з усією відповідальністю кажу: послаблень правопорушникам не буде.

Вів розмову
Володимир ГРОМОВ.
Київ.

ЧИ П

Як не му питан чи не на стрічі Го Ігоря Ю емцями ставляют економік лася у А все директор лодимир понував товно вз готовку т ковій ек без робот стосувати армії пр них ком міст, обл цілому, діяльност тії були ляще. З Співаково ти частин репідгото менеджер ділилися СП та ма за рік в можна бу нової т більше т Ігор Ю ному під мір, заун дей буде лише де

ЗВИ

«Або н ти, або в відставку данні обл ва Волод

Слухал зиконання ністрів У серпня 1 гу громад ли внасл катастроф споруджен районі К для пере року осво ваного о цює лише необхідн 145 буди рібно ча насичені ти завдан на повис

ПО

12 вер північних очікуєтьс кочасний жно пів ресня на публіки —10 ме мператур дусів. 1 ження т градусів областях місцями градуси. 13—18, тях 18—

По Ки 12 верес кий кор тер пів метрів з ра близь

Фото на згадку

ЯРМАРКУ ЖИТТЯ І ДИВА

рсників, та ще й
одимир Яворівсь-
ещо незручно.
завгодно може
захотілося жінці
променях чужої,
ої слави. Та, по-
о знімка, думаю
едливість усе ж
ті.

тому на гучно-
кому ярмарку,
багнюці й дощі
сень чомусь роз-
мокнувши до ни-
ньо місила боло-
ьких «тухольках»
Раптом (чого на
рмарку тільки не
впу випірнув мій
днок ник Во-
кий. річ, пря-
сподівана й рід-
тіше доводилося
на екрані теле-
бкладинках кни-
так — носом до
згубившись, стою
сь: ось, мовляв,
ся, а ярмарок
ити — тут стіль-
часом Володя в
гнув з себе чо-
вшись у шкар-
оті, весело про-
ки: «На, взувай-

А, до речі, знайомих киян на ярмарку траплялося на кожному кроці скільки завгодно, і тільки Володя ось так, полицарськи, вручив мені свої кирзаки.

Отож і справедливість восторжествувала — хтось на велелюдному мітингу рятує незрівнянного оратора від дощу, а від багнюки він і сам, слава Богу, вміє очищатися...

Людмила БАРАНЕВИЧ.

Фото Віталія ЛЕЩИНСЬКОГО.

Класично

АНКТ-ПЕТЕРБУРГА, ПРОЇЗДОМ

дового дня у
гот поселив-
го вигляду чоло-
льно вивчав міс-
ояснюючи: «Я по-
ка, вивчаю полі-
вку на Україні».
ись з жителькою
адресу якої ви-
ошення в газеті,
вався помічником
ретаря Херсонсь-
кого міськкому партії і запропонував їй кілька квартир на вибір у престижному районі «Корабел». Ясно, за плату, яку й одержав у сумі 42 тисячі карбованців, провівши довірливу громадянку до одного з службових кабінетів Комсомольського райвиконкому «для одержання ордера».

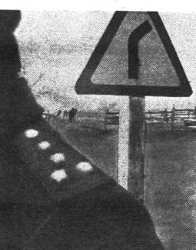
Новоявленого Хлєстакова знайшли аж у Калінінграді. Ведеться слідство. Доскональне знання «почерку» апаратних працівників принесло йому півтора мільйона карбованців за спекуляцію «гостродефіцитним товаром» — квартирами, яких, до речі, у нього ніколи не було.

Іван КАЛІНІЧЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Херсон.

ДАІ попереджає

ОСЛАБЛЕНЬ НЕ БУДЕ!

ідомляли, що з 1 вересня набув чинності Указ овної Ради України про посилення відповідальноення правил, норм та стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху. Про те, як сприйняли рафні санкції і чи поліпшилась ситуація на дорон, розповідає заступник начальника відділу Управ-С України майор міліції В. ГЕЛЕТКО.

д було чекати,
більшість учасни-
о руху у листах,
телефону зага-
посилення відпо-
е згодні з деяки-
ми Указу насам-
офесіонали, зок-
и. В окремих ав-
х Києва, Херсон-
навіть лунають
айжів.

ргументи висува-
і»!

воєрідні. Мовляв,
ти не вистачить,
атись за право-
ксисти нарікають
примушує руха-
ніж це дозволе-
Виходить, зара-
кна свідомо йти
ризикуючи жит-

дінка адміністра-
ржів. Замість то-
пухатись до ду-
рішити питання,
про перегляд
уху, посадові
особи займають позицію стороннього спостерігача.

— **Але й власники індивідуального транспорту не в захваті від нових санкцій.**

— Це стосується любителів проїхатися «з вітерцем» чи майнути на заборонний сигнал світлофору. Зважте, від жодного з них не довелося чути обіцянок, що відтепер їздитимуть обережніше. Навпаки, вони заклопотані однією проблемою: як і надалі поводитися вільно на дорозі, причому так, щоб це не вдарило по кишені. А дисциплінованому водієві лякатися підвищених штрафів не слід.

Зрозумійте, працівники ДАІ не полюватимуть спеціально на автотрасах за «необережними». Основні їхні зусилля будуть спрямовані на поліпшення організації руху на окремих ділянках, перегляд дислокації дорожніх знаків, деякі з них (особливо забороняючі) будуть усунені.

— **Цікаво, як вплинули на порушників нові штрафні санкції!**

— Загалом кількість дорожньо-транспортних пригод зменшилася приблизно на чверть. Але й сьогодні з вини нетверезих водіїв щодня трапляється 15—20 ДТП, 10—15 чоловік зникають з місця пригоди. Затримується понад п'ятсот водіїв напідпитку.

Як бачите, помітних зрушень тут поки що нема. Тому з усією відповідальністю кажу: послаблень правопорушникам не буде.

Вів розмову Володимир ГРОМОВ.
Київ.

Таке життя

ЧИ ПІДЕ ПАРТАПАРАТНИК У ПТУ

Як не дивно, але саме цьому питанню було приділено чи не найбільше уваги на зустрічі Голови Народної Ради Ігоря Юхновського з підприємцями України, що представляють недержавну сферу економіки, яка днями відбулася у Києві.

А все почалося з того, що директор СП «Евроділ» Володимир Співаковський запропонував присутнім безкоштовно взяти на себе перепідготовку тих людей, які в ринковій економіці залишаться без роботи. В першу чергу це стосуватиметься величезної армії представників партійних комітетів підприємств, міст, областей та України в цілому, які після заборони діяльності комуністичної партії були викинуті напризволяще. Зокрема, Володимир Співаковський погодився взяти частину цих людей на перепідготовку до своєї школи менеджерів. Якби на це погодилися й інші представники СП та малих підприємств, то за рік в одному лише Києві можна було б підготувати до нової трудової діяльності більше тисячі чоловік.

Ігор Юхновський, в основному підтримавши цей намір, зауважив, що таких людей буде набагато більше, і лише державна програма в змозі допомогти їм. А для цього вже сьогодні потрібно підготувати технічні училища України до поповнення з числа колишніх працівників партструктур та інших людей, звільнених за скороченням штатів. Єдине питання, яке турбує Голову Народної Ради — чи зможуть вони побороти свою гордість та зрозуміти, що кращого виходу ми поки що знайти не можемо.

Після такого несподіваного початку зустрічі підприємці розповіли гостям, серед яких був і заступник Ігоря Юхновського Володимир Філенко, і державний міністр Володимир Лановий, про ті проблеми, які турбують їх сьогодні.

Підприємців заспокоїв В. Лановий, розповівши про нові закони щодо недержавної сфери економіки, і настрій присутніх у залі дещо поліпшився.

Представник Союзу підприємців України від імені ініціативної групи звернувся з проханням підтримати висунення кандидатури Ігоря Юхновського на пост Президента України.

Андрій БОЄЧКО,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Київ.

Це ж треба!

ЗВИЧАЙНО, У ВІДСТАВКУ

«Або нам треба щось робити, або в такому складі йти у відставку»,— сказав на засіданні облвиконкому його голова Володимир Дем'янов.

Слухалося питання про хід виконання постанови Ради Міністрів України № 228 від 3 серпня 1990 року про допомогу громадянам, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи. Конкретно — про спорудження у Яготинському районі Київської області жител для переселенців. З початку року освоєно третину запланованого обсягу. Нині там працює лише 350 будівельників, а необхідно 1800. Йдеться про 145 будинків. Скільки ж потрібно часу такій промислово-насиченій області, щоб виконати завдання держави? Запитання повисло у повітрі, та й відповісти на нього було нікому — директори підприємств, на чиїй совісті зрив будівництва, «мудро» відрядили на нараду своїх заступників. Тим часом 145 сімей у радіаційно забруднених районах чекають, коли ж прокинеться сумління у керівників Запорізького титаномагнієвого комбінату (директор т. Галкін), в/о «Моторобудівник» (т. Богуслаєв), комбінату «Запоріжсталь» (т. Сацький), Мелітопольського заводу «Автокольорит» (т. Шелестов), Мелітопольського заводу тракторних гідроагрегатів (т. Кемкін), тресту «Запоріжцивільбуд» (т. Спірін)...

Олександр МИХАЙЛЮТА,
власний кореспондент «Голосу України».
Запоріжжя.

ПОГОДА

12 вересня у західних та північних областях очікується невеликий короткочасний дощ. Вітер переважно північно-західний, 12 вересня на півдні і сході республіки південно-західний, 5—10 метрів за секунду. Температура вдень 18—25 градусів. 13 вересня вночі зниження температури до 2—8 градусів тепла. У західних областях на поверхні грунту місцями приморозки 0—3 градуси. Температура вдень 13—18, у південних областях 18—24 градуси.

По Києву та області вдень 12 вересня місцями невеликий короткочасний дощ. Вітер північно-західний, 5—10 метрів за секнуду. Температура близько 20.

Фото Леоніда ПІДЛУЖНОГО.

Чергова по випуску новин Катерина ВОРОНЕНКО.
Тел. 441-86-20

Знак біди

ОТРУЄННЯ НА МИТНИЦІ

Щодня на митниці Ягодин чекають на перевірку перед кордоном з Польщею 150—160 автобусів і більше п'яти тисяч автомашин з усіх областей України. Люди стоять у черзі по 5—8 діб в антисанітарних умовах. Недавно з «гарячої точки» Волині надійшло повідомлення: 29 автотуристів з Олександрії Кіровоградської області, назбиравши у лісі неїстівних грибів, зварили юшку і отруїлися. Потерпілих одразу ж було перевезено у реанімаційне відділення обласної лікарні, а 19 важко хворих відправлено у республіканський токсикологічний центр. Один автотурист помер.

Виходячи з ситуації, яка склалася внаслідок відсутності елементарних умов санітарно-побутового обслуговування на переході Ягодин, головний державний санітарний лікар області постановив закрити його з 9 вересня 1991 року.

З початку року митниками у Ягодині конфісковано в автотуристів, що прямували до Польщі, контрабандних товарів на два мільйони карбованців.

Богдан БЕРЕКЕТА,
журналіст.
Волинська область.

Будні міліції

ПОСУНЬТЕСЯ!

Колектив Ужгородського міського відділення внутрішніх справ звернувся до депутатів обласної Ради з відкритим листом. Правоохоронці просять допомогти виконати рішення, прийняте міськрадою у січні нинішнього року про передачу їм частини приміщень обласної Ради профспілок, які раніше належали міліції. Однак на це прохання обласна Рада не реагує, що породжує нову конфліктну ситуацію, якими й без того насичені взаємовідносини між Закарпатською обласною та Ужгородською міською Радами народних депутатів.

Володимир ЯРОШ.
Ужгород.

СЕЛО НЕ ВИННЕ

КРИТИЧНА ситуація, що склалася в сільському господарстві і навколо нього, мала б змусити визнати очевидну для всіх річ: пора перестати всі продовольчі біди списувати безпосередньо на сільське господарство. Їх першопричина набагато глибша і має давню (щодо радянського періоду) історію. Вона — в багаторічній короткозорій політиці щодо села, в основі якої був жорстокий за своєю суттю принцип: селянин витерпить все, тому його можна примусити працювати за безцінь, взявши при цьому від нього якнайбільше.

Сучасні село, селянин, хлібороб — не що інше, як жертва нелюдської політики, такими ж жертвами є всі, кому доводиться жити і працювати на селі.

Найістотнішими «віхами» такої політики стали: свідоме знищення одвічного укладу селянства; насильницьке виганняння мільйонів селян з віками обжитих місць (після чого багато з них так і не побачили більше рідних країв); планомірне фізичне знищення селян тільки за те, що вони мали свою думку; спровокований владою, насамперед щодо українського селянства, садистський за своєю суттю голодомор; хронічна нееквівалентність економічного обміну між промисловістю і сільським господарством, містом і селом; відставання соціально - економічного розвитку села на Україні порівняно з цими процесами в країні в цілому.

І ЯКЩО навіть за цих умов сільське господарство — чи не єдина цивільна галузь, яка в останні роки поступово нарощувала виробництво, то за це треба дякувати насамперед селянству, його витривалості, терпінню, відданості віковічному призначенню — бути годувальником народу.

Візьмемо лише одне — позбавлення селянина права власності на першооснову селянського життя — на землю, якою він володів або яку йому обіцяли, а давши — дуже швидко насильно, в тому числі з кров'ю, забрали.

В останні роки селу багато довелося почути на свою адресу з приводу того, що капіталовкладення в сільськогосподарське виробництво летять як у безодню, а результату — ніякого. Недосконалість форм господарювання, управління, невміння використати найновіші науково-технічні досягнення, незацікавленість у високопродуктивній праці — все це має місце. Але пора визнати й те, наскільки шкідливою є давня тенденція ще й сьогодні вирішувати проблеми промисловості за рахунок села. Механізм цього явища простий: під різними приводами піднести ціни на промислову продукцію якомога вище, залишаючи ціни на сільськогосподарську продукцію на низькому рівні.

Чим ще можна пояснити уже цьогорічні дії центру, коли оптові ціни на промислову продукцію для сільського господарства він підвищив у рази, а закупівельні ціни на сільськогосподарську — лише на проценти? От і довелося Верховній Раді, Кабінету міністрів республіки терміново вишукувати близько десяти мільярдів карбованців в бідному бюджеті, які так потрібні в інших галузях. Але не зроби вони цього — могло б настати банкрутство великої частини колгоспів і радгоспів.

Зацікавлених у таких діях можна зрозуміти: адже вигідніше перекласти все на одну, традиційно безправну і беззахисну галузь, ніж визнати, що не спрацьовує система в цілому.

Село тяжко хворе. А хворого, як відомо, не сварять за те, що захворів, а лікують. І якщо не допомагають традиційні ліки, вдаються до кардинальних заходів. Настав час таких дій щодо сільського господарства. Початок їм уже покладено: в багатьох колгоспах здійснюється приватизація власності, розвиваються внутрігосподарські грошово-товарні відносини; на базі колгоспів формуються асоціації кооперативів, спілки селян; хоч і повільно все ж з'являються індивідуальні селянські (фермерські) господарства тощо. Вже в найближчий час почнеться роздержавлення власності, яке покладе початок демонополізації виробництва.

Розвиваючи ці напрями, важливо було б не спізнитися з іншими, не менш важливими заходами. Один з них — розвиток державної підтримки аграрного сектора. Історія світового сільського господарства свідчить про те, що без постійних, причому наростаючих, державних субсидій воно не виживе. І ніхто не виказує за це хліборобові — адже він Годувальник. У нашій же країні село є своєрідним «перевалочним пунктом» — через нього і за рахунок його субсидується промисловість, а вся економічна недоречність і шкідливість цього падає на сільське господарство. Доречно поставити питання: чи не краще, якщо це потрібно, субсидувати промисловість безпосередньо, а не через сільське господарство? Доцільність саме такого підходу, доки не запрацювала ринкова економіка, очевидна. Але для цього потрібно зламати стереотип мислення і дій.

Чи не на найперше місце слід поставити опрацювання далекосяжної, всебічно виваженої аграрної політики держави. Саме держави, а не окремо взятої партії. Як не дивно, але такої політики у нас ще не було. Щоправда, була аграрна програма, але не держави, а правлячої партії. Чим завершилося її виконання — відомо. Вона «вивела» країну в ряд найменш розвинутих в аграрному відношенні. Жодна з обіцянок і гарантій, які давала Комуністична партія селянам на всіх етапах завоювання їх на свій бік і які стали однією з основних причин приходу партії до влади — так і не була виконана.

Одним з нетрадиційних підходів до відродження села і сільського господарства могло б стати створення відповідного національного стабілізаційного фонду. Про це вже йшлося у Верховній Раді України. Незалежно від того, якою була чи буде реакція, очевидним є те, що без мобілізації — в самому прямому розумінні цього слова — народногосподарських зусиль сільському господарству відставати ще довго, а пріоритети села так і не буде реалізовано. Один з них — направлення щорічно в найближчі 10—15 років на потреби сільського господарства частини валового національного продукту, виробленого в республіці. Можуть бути й інші вирішення. Та суть має бути одна — поставити все народне господарство на службу селу. Це в інтересах нас самих, майбутнього народу України, її державності.

Цим же інтересам має бути підпорядкована зміна політики імпорту продовольства. Якщо виходити з того, що на Україну припадає 22—24 відсотки союзного виробництва сільськогосподарської продукції і що вона може обійтися без її імпорту (за винятком продукції, якої сама не виробляє), то закономірно перед центром поставити питання про те, що хоча б п'яту частину планових витрат по імпорту продуктів харчування і сільськогосподарської сировини він передав у розпорядження республіки. А вже Україна вирішуватиме, на яку техніку і технологію їх використати. Виграш від цього був би загальний. Та було б краще, якби республіка сама здійснювала зовнішньоекономічну діяльність, як і належить це робити незалежній державі. Адже не можна надалі допускати, щоб інтереси України страждали.

В. ЮРЧИШИН,
завідуючий сектором Українського науково-дослідного інституту економіки агропромислового виробництва імені О. Шліхтера, академік Української академії аграрних наук.

Фото **Сергія КОВАЛЬЧУКА.**

Млин агроновин

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА СОЇ

На відміну від американської вона розрахована на захист землі. При цьому перевищує американську, бо стільки центнерів сої там ще не збирають. Ще одна перевага, розрахована на жорсткі кліматичні умови — крем'янисту землю і пекельне донбасівське літо,— врожайність: 20—27 центнерів з гектара зібрано в минулому й нинішньому роках. Новий сорт «Рудичевська — Партизанська» вивів гірник шахти «Партизанська» виробничого об'єднання «Свердловантрацит» Володимир Рудичев, який донедавна жив у Примор'ї і працював там селекціонером.

З огляду на 6—8 традиційних центнерів, східно-українська програма сої може скласти цілком серйозну конкуренцію заокеанським аграрним ініціативам.

Микола БОГАРДА.
Луганська область.

МЕРСІ БОКУ, «НАТРОТ»!

Прямо на буряковому полі колгоспу імені Т. Г. Шевченка Золотоніського району відбулася презентація французької фірми «Натрот». Спеціалісти сільського господарства, численна громада голів колгоспів і радгоспів, механізаторів з неприхованим захопленням стежили, як легко й віртуозно працює бурякозбиральний комбайн «Натрот». Представники фірми Брюмо Глюк і Жак Делаплас продемонстрували також подрібнювач пожнивних решток, причіп, обприскувач.

Черкаські аграрії й зарубіжні партнери підписали протокол намірів про створення французько-українського спільного підприємства по випуску бурякозбиральної техніки. А поки що елегантний «Натрот» копатиме у Кропивній цукристі до кінця сезону — так домовилися ділові люди.

Лідія ТИТАР.
Черкаська область.

Редакція! Вам телеграма!

ПРІОРИТЕТ БЕЗ ТЕЛЕФОНУ

Ось уже другий рік, як у селі Вербове Голованівського району Кіровоградської області створено сільську Раду. Та через бюрократизм районного відділу зв'язку, який очолює Олег Лужанський, у нашій Раді нема телефону. Неодноразово зверталися до райвиконкому, тричі писали відношення в РУЗ, але й досі не маємо зв'язку. Уявіть, яка робота Ради без телефону...

А. ЗЕЛЕНЯК,
голова виконкому Вербівської сільради.

Жнива-91

ПРАВИЛА БІДНЯКІВ?

Донеччина закінчила обмолот ранніх зернових культур. За попередніми підрахунками, середня врожайність становить 31,2 центнера з гектара, що нижче від торішньої врожайності. Проте є всі підстави вважати зібраний урожай непоганим. З продажем же зерна державі ситуація — катастрофічна. Якщо державне замовлення 730 тисяч тонн, то на сьогодні здано лише 350 тисяч тонн. На думку фахівців, навряд чи вдасться довести цю цифру до 470 тисяч тонн.

Тому не дивно, що все частіше лунають запитання: «Чи не очікує Донбас хлібний голод?» Ось що каже директор Оленівського комбінату хлібопродуктів А. Корненко, який, зокрема, забезпечує борошном і донецькі хлібозаводи:

— Селяни хліб не везуть. Так, колгоспи імені Калініна та Щорса не здали нам ще жодної тонни, хоча мають з нами договори контрактації. Але ж тепер не виконувати останні стало трохи не правилом.

«Схід».

ЛИСТ ПРЕЗИДЕНТОВІ БУШУ

Я написав листа Президентові Сполучених Штатів Америки Джорджу Бушу з проханням надати мені кредит для придбання техніки по обробітку фермерського господарства. Мною використаний багатий досвід керівництва нашої держави, яке десятки років підтримує нашу економіку тим, що випрошує у капіталістичних країн кредити, щоб потім там же закупити продукти. Я вважаю цей метод неприйнятним і таким, що сприяє кризі. Валютні ресурси і сотні тонн золота потрібно витрачати не на закупівлю продуктів, а технологій, які допомогли б нам виростити і зберегти врожай. Своїм листом я підтвердив цю думку. Тим паче, що не бачу іншого способу придбати техніку для обробітку землі. Якби існуючі структури влади справді намагалися вивести країну з продовольчої кризи, вони б самі кредитували і закуповували малу сільськогосподарську техніку за кордоном, а фермери дуже швидко повернули б ці затрати.

Та поки що нам пропонують кредити в наших карбованцях на кабальних умовах. Десятиліттями колгоспи брали мільярди карбованців в довгострокове користування з мінімальною виплатою — всього два відсотки річних. Та навіть ці два відсотки, як і самі кредити, списувалися як допомога державі сільському господарству. Тільки за минулий рік держава «вибачила» колгоспам 67 мільярдів карбованців. Жоден керівник колгоспу не сів на боргову лаву підсудних.

А от фермеру надають кредити вже з виплатою 12 відсотків річних. Подав я, наприклад, заяву з проханням виділити на придбання техніки 30 тисяч карбованців, а це означає, що тільки річних мені доведеться виплатити

Дискусійна трибуна

близько чотирьох тисяч карбованців. За п'ять років, скажімо,— це вже 20 тисяч карбованців. Чимала сума! Та й купувати нема чого, а за кордоном наші карбованці нікому й задарма не потрібні...

Справді, є закони про землю, власність, оренду, пріоритетний розвиток села, але є сили, які протистоять їх впровадженню в життя. Які? В Новомосковську районну Раду надійшло 289 заяв з проханнями надати в особисте користування до 50 гектарів землі. Непогано для початку! Та одразу ж включилися ті гальмові механізми, про які у нас прийнято мовчати.

— З усіх заяв вирішено задовольнити тільки вісім, і вашу в тому числі,— сказав мені голова Новомосковської районної Ради І. Буйко. — Інші господарі не мають достатньої фахової підготовки.

Ось так, не підготовлені. А через дорогу — величезний навчальний комбінат — радгосп-технікум, де ще два роки тому пропонували, вимагали відкрити курси фермерів.

У моїй сім'ї дипломів сільгоспінститутів вистачає. Поїхали ми вибирати землю — 20 гектарів. Вже вирішили, що будемо сіяти: ячмінь, суданку, кормові буряки. Тримаємо постійно велику рогату худобу, свиней, овець, птицю. Труднощами нас не залякати, та набридло постійно канючити в колгоспі за свої ж гроші корми, стояти напівзігнутими перед начальством. Як з'ясувалося, вибирати було просто ні з чого. В моєму рідному радгоспі-технікумі, де я чверть віку пропрацював директором і де працювала вся моя сім'я, мені запропонували неугіддя — землю, на якій ніколи нічого не росло і рости не буде. Ось вам і механізм! Робиться все, щоб новий конкурент колгоспно-радгоспної системи, не встигнувши звестися на ноги, впав.

— Колгоспи вирішили не віддавати землю сільським Радам,— заявили мені в районній Раді.

При організації колгоспів держава виявила їм всебічну допомогу засобами виробництва. Селяни усуспільнили їх, отримували кредити, техніку... А сьогодні селянин чи міський житель, що в свій час втік з кріпацького села, подається у фермери з порожніми руками. Звідкіля чекати їм допомоги?

— Район одержує 92 трактори, причіпні знаряддя до них,— звернувся я до колишнього голови РАПО, а нині завідуючого сільгоспвідділом райради В. Бєлого. — Скільки ви розраховуєте продати фермерам, що одержують землю?

— Вся техніка піде колгоспам і радгоспам. Фермери не одержать нічого, — була безапеляційна відповідь.

— Тоді хоча б списані трактори і сільгоспмашини можна буде придбати?

— Ми це питання не обговорювали. Напевне, це можливо...

Ось вам і друга причина. Діє і зміцнюється механізм знищення фермерства і кооперування як форми господарювання. Підтвердження цьому — доля новомосковського хліборобського кооперативу «Колосок», члени якого — всього п'ять чоловік — взяли в оренду 543 гектари землі. Варто було показати більш високу продуктивність праці й одержати відповідну зарплату, як за мовчазною згодою районних органів влади колгосп розірвав договір, укладений на десять років.

Перш за все завдано удару по малозабезпеченим сім'ям, а їх більшість. Вони не зможуть більше чекати обіцяних резервів, і їх не нагодувати черговими «Основними напрямами розвитку сільського господарства». Та й карбованців у кишені не нашкребти на чергові кредити колгоспам і радгоспам. Я далекий від думки, що «Америка нас нагодує», але змушений був написати у листі до американського Президента: «...Воював на ваших літаках, а тепер хочу працювати на вашій техніці». На жаль, на Україні поки що немає до кого звернутися...

Михайло САЄНКО,
голова обласної асоціації фермерів та селянських господарів Новомосковського району.
Дніпропетровська область.

Жнива-91

ПОПЕРЕД БАТЬКА — В РИНОК

На початок вересня не продали державі жодного кілограма зерна колгосп імені Суворова Драбівського району і колгосп імені Федоренка Канівського району, де голови правління М. Пекельний і В. Тимошенко.

Ще 1,5—10 відсотків виконали державне замовлення радгосп «Межирицький» Канівського району (директор В. Бондаренко), колгосп «Більшовик» Тальнівського району і «Вітчизна» Чигиринського району (голови правлінь В. Уманчик та Ю. Вдовиченко). Всього в області в державні засіки засипано близько 260 тисяч тонн зерна, або 38 відсотків плану. Торік на такий же час показник становив 64,4 відсотка, тоді в цю пору господарства області продавали державі за день понад 29 тисяч тонн зерна, а тепер — менше 9 тисяч тонн.

Звичайно, на хід збирання врожаю і продаж хліба вкрай негативно вплинули погодні умови, через часті дощі західні регіони області майже на два тижні пізніше включились у роботу. Крім того, з кожного гектара зібрали на 10—15 центнерів зерна менше, ніж минулого.

Та головна причина низьких темпів заготівлі хліба — уперте бойкотування частиною керівників господарств державного замовлення, інакше кажучи, деякі мудрі господарники вирішили стрибнути поперед батька в пекло, чи то пак, у «світле ринкове майбутнє».

Навіщо виконувати взяті перед державою зобов'язання і продавати зерно по 429 карбованців за тонну, якщо спритні хлопці-брокери з товарних бірж готові дати у п'ять-шість разів дорожче?

— Однак забувають новоявлені колгоспні бізнесмени, — сказав на екстреній нараді з питань заготівлі хліба заступник голови облвиконкому М. Касьяненко, — що за паливом, мастилами, добривами, отрутохімікатами вони невдовзі простягнуть руку до держави, а не до сьогоднішніх щедрих покупців. Бо щоб купити на біржі за вільними цінами техніку, труби чи мастила,— не вистачить грошей не тільки за проданий хліб, а й усього колгоспу.

В області в цілому схвально зустріли пропозицію прем'єр-міністра України В. Фокіна укладати угоди тільки з тими господарствами, які дійсно співпрацюють з державою і виконують її замовлення, а ті, кого схопила нетерпляча негайно попробувати біржового «пирога», хай бойкотують собі на шкоду...

Лідія ТИТАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Черкаська область.

Селянський щоденник

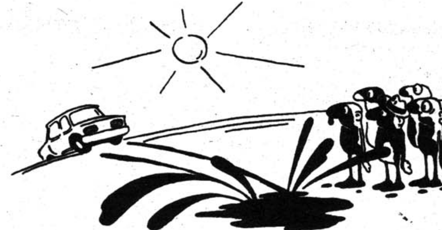
КОЛИ НАКАЗИ НЕ ДОПОМАГАЮТЬ...

Вдосталь забезпечив своїх трудівників консервованим зеленим горошком радгосп «Прогрес» Білозірського району Херсонської області. А допомогли йому в цьому добрі партнерські взаємовідносини з херсонським консервним комбінатом. Господарство не тільки виконало договір з переробним підприємством, а й поставило йому надпланову сировину. За ці додаткові поставки комбінат і розрахувався з «Прогресом» дефіцитною готовою продукцією, виділивши для потреб селян тридцять тисяч банок горошку.

— Раніше наші відносини з постачальниками будувалися, в основному, на постановах і наказах місцевих органів управління,— розповідає директор комбінату В. Жураковський.— Вони зобов'язували колгоспи й радгоспи везти урожай на переробку. Але накази не спрацьовували, графіки зривалися. Так було й минулого року, коли комбінат недодав державі мільйони банок консервів. Нині ми переконуємося, що надійніше від наказів працюють стимули. Одним з них і стало виділення постачальникам сировини готової продукції. А господарства можуть продавати її своїм трудівникам або використовувати для бартерних обмінів з промисловими підприємствами. Така форма взаємовідносин між землеробами й переробниками ефективна. Застосовується вона і на заготівлі інших овочів.

Укрінформ.
Херсонська область.

При наших дефіцитах той, хто відмовиться від холодильника чи автомашини, має, м'яко кажучи, вигляд дивака. Якої ж думки будуть люди про колектив радгоспу «Гребінківський», який узяв та й відмовився від облігації державної цільової безвідсоткової позики! Ці облігації в 1993 році могли б стати холодильником «Мінськ», міні-трактором, двома відеомагнітофонами, комп'ютером та легковим автомобілем ВАЗ-21099, до того ж (окрім автомобіля) — за старими цінами.

Бюрократичний всеобуч

«НА ПРОХАННЯ ДЕЯКИХ ТОВАРИШІВ...»

Сьогодні вже ясно, що ці товари до гребінківців не потраплять, вони перерозподілені іншим колективам... але не всі. Легковий автомобіль залишився в радгоспі. Дивно? Саме це «диво» й перевірила комісія по дотриманню соціалістичної законності районної Ради разом з районною прокуратурою. Виявилося, що згідно з документом, підписаним головою профкому Н. Галаган, головою ради трудового колективу В. Сурмило та виконуючим обов'язки директора радгоспу В. Ляшком, автомобіль виділено працівниці радгоспівського дитсадка Ірині Криворучко. Документ як документ — з підписами й печаткою, от тільки у трудовому колективі про його прийняття й не чули. Не вирішували люди, кому виділити автомашину. І ще одне: Ірина Криворучко — донька директора радгоспу М. Матвієнка. Ось і розгадка дивної «відмови» членів трудового колективу радгоспу від інших облігацій на товари народного споживання. Адміністрація вирішила, що краще відмовитися від телевізорів та холодильників, ніж винести все на суд колективу. Вони ж бо ще почнуть допитуватися, що ще виділив райвиконком, а тоді...

І пройшов би цей «номер» у адміністрації радгоспу, та часи вже не ті. Тож у квітні 1991 року у Тополівському виконкомі з'явився «липовий» протокол № 1 спільного засідання виконкому Тополівської сільради та адміністрації радгоспу «Гребінківський» від 31 травня 1990 року про виділення автомашини І. Криворучко. Про те, що протокол справді «липовий» у прокуратурі є відповідне пояснення заступника голови сільради С. Принуди, яка сама його й написала «на прохання деяких товаришів».

Прокуратурою району по цій справі прийнято відповідне рішення й передано у виконком районної Ради. Тож тепер слово за райвиконкомом...

Б. БРОВАР,
депутат районної Ради.
Полтавська область.

Наш прес-клуб

УКРАЇНА — НА УЛАМКАХ ІМПЕРІЇ

Відразу ж підкреслимо важливу, на наш погляд, обставину. Зарубіжні засоби масової інформації коментували події в Радянському Союзі, зокрема в УРСР, завжди. Але маючи такі коментарі перед очима, наші пропагандисти (серед них, каюся, і я, автор цих рядків) пропонували на шпальти лише ті з них, які «підтримували», «схвалювали», «закликали брати приклад» з СРСР. Решта — йшла у кошик. Втім, інколи все ж таки цитувалася — але лише для того, щоб стати предметом різкої критики.

Бетонна плита офіційних заборон (а подеколи — і вироблений партійним буттям «внутрішній цензор») не пускали реалії на газетні сторінки, теле- і радіоефір. Нині ж в умовах краху імперії, коли абревіатури «СРСР» та «УРСР» стали анахронізмами, а свобода слова — реальністю, читач має право знати правду.

Отже, що сьогодні пишуть та говорять про Україну за рубежем?

ПІСЛЯ ПЕРЕБУДОВИ — НОВОБУДОВА

Політичних прогнозів не бракує. «Після проголошення рядом республік незалежності, — зауважує німецька газета «Тюрінгіше ландес цайтунг», — президент СРСР залишився біля купи уламків своєї центристської політики. Мабуть, слідом за розпадом Радянського Союзу прийде вільне об'єднання рівноправних держав, які співробітничатимуть в одному економічному співтоваристві». На думку ж американської «Нью-Йорк таймс», у цій непростій ситуації лідери найбільших радянських республік (термін явно застарілий — **В. С.**) нині сконцентрували зусилля не на збереженні Союзу, а на «збереженні самих себе», використовуючи для цього всі сили й засоби, які тільки можливі».

Якби (а саме так вважає польська «Газета виборча») «тоталітарна система трансформувалася в авторитарний президентський режим», цим лідерам вряд чи варто було вживати тих заходів, до яких вони вдалися під час трагічних днів державного перевороту, відстоювати інтереси «своїх» республік у цілому. Сьогодні багато засобів масової інформації цитують, зокрема, заяву Л. Кравчука, зроблену ним на зустрічі з керівниками генеральних консульств, розташованих у Києві: «Державний переворот, який відбувся 19—21 серпня в Радянському Союзі, абсолютно не змінив життя у республіці. Ми просто не виконували розпоряджень центру. Якби нависла реальна загроза суверенітетові України, тобто почали б вводитися танки, я тієї ж хвилини звернувся б до Ради Безпеки, аби світове співтовариство відповідно відреагувало на факт агресії. Росії це було зробити важко, оскільки вона, на відміну від України, не є членом ООН. Я підготував текст звернення і тримав його в себе до останнього дня. На щастя, скористатися ним не довелося. Нині наша мета — рухатися вперед по шляху утвердження суверенітету України».

Щодо того, як розуміти поняття «суверенітет України», на Заході існує багато думок. Згідно з оцінкою французької газети «Фігаро», одне з головних питань сьогодні полягає в тому, чи зможуть республіки «слов'янського простору» — Росія, Україна та Білорусія — створити організовану спільність, засновану на близькості цивілізації, історії та економічних інтересів. «Україна не бажає й чути про подібну перспективу, вона прагне стати європейською державою, повноправним членом ЄС. Однак, коли пристрасті вляжуться, і особливо в разі, якщо Росія зуміє уникнути кроків, які викликали б роздратування України, не виключено, що в результаті гнучкого компромісу вдалося б об'єднати розколотий сьогодні слов'янський простір».

До зарубіжних коментарів щодо деяких кроків керівництва Росії ми ще повернемося. Зараз ще процитуємо газету «Вашингтон пост», яка міркує так: «Якщо радянські республіки поринуть у період тривалих і виснажливих непевностей і чвар, вони являтимуть небезпеку і для самих себе, і для інших. Нині для основних республік вкрай необхідно встановити продумані робочі відносини в таких галузях, як озброєння і економічне співробітництво. І йдеться тут ніяк не про повернення до огидного старого часу... Йдеться про перетворення посткомуністичних урядів у такі, які не є небезпечними для всіх інших».

«Єдине, в чому згодні сьогодні керівники більшості радянських республік,— у свою чергу вказує американська телекомпанія Ей-бі-сі, — так це в тому, що на місці колишнього політичного й економічного Радянського Союзу може залишитися лише економічний, втім і в цьому разі це буде абсолютно новий Союз».

А ЯКЩО — НЕ ВДАСТЬСЯ!

«Союз помер — хай живе Союз!»,— так, бодай коротко, можна охарактеризувати наведені думки. Але, якщо спроби створити щось «спільне» не дадуть позитивного результату? Адже нині «цементуючий» центр наказав довго жити... «Тоді як у парламенті СРСР тривали гострі, але безплідні дискусії, за стінами Кремля приймалися важливі рішення, — констатує німецька газета «Нойєс Дойчланд». — Радянська політика робиться сьогодні у республіканських столицях».

Зокрема — і в Києві. Багато засобів масової інформації Заходу жваво обговорюють ймовірність офіційного розмежування України з усім тим, що нерівноправно пов'язувало її з колишнім Союзом. Польська преса наводить заяву впливового тамтешнього політика Л. Мочульського: «Підтримка незалежної України є обов'язком поляків не тільки тому, що це випливає з наших національних інтересів, але, передусім, через необхідність стабілізувати ситуацію в Європі». Турецька газета «Хюррієт» пише про дебати, які розгорнулися в тамтешньому парламенті у зв'язку з подібною перспективою.

Точка зору впливових кіл Заходу відбиває їхню серйозну занепокоєність з приводу деяких факторів, пов'язаних з Україною. На Заході явно стурбовані тим, що (цитуємо югославську газету «Борба») «на руїнах «червоної імперії» і марксизму-ленінізму, немов на арені гладіаторів, вже почалася політична боротьба за державне й економічне перетворення СРСР у Союз суверенних держав».

А політика, як відомо, має й «воєнний» аспект. Канадська преса широко цитує заяву прем'єр-міністра Канади Б. Малруні з приводу того, що нестабільність у Радянському Союзі збільшує ядерну небезпеку світові. Коли країна розпадається, сказав він, її величезний потенціал атомної зброї може стати причиною ядерного нещастя. До речі, Б. Малруні виступив з цією заявою на торжествах, присвячених 100-річчю початку української імміграції до Канади. Він, зокрема, вказав, що питання, пов'язані з розміщенням ядерної зброї і контролю над нею, ускладнюють позицію Канади щодо незалежності України. Як відзначив прем'єр-міністр, Канада поважатиме демократичну волю українського народу, але «необхідна обережність».

Певним песимізмом віє й від позиції Заходу щодо наших «внутрісоюзних» проблем, пов'язаних з кордонами між республіками. Грунт для таких побоювань, вказує німецька телекомпанія АРД, створила заява російського керівництва щодо можливості перегляду внутрішніх кордонів у разі розвалу Союзу. Подібні заяви пробуджують у республіках «страх перед відродженням царської Росії з новим царем».

Ще чіткіше висловлюється французька газета «Круа»: «Чи не є завтрашній Радянський Союз мертвонародженим? Після проголошення незалежності України центробіжні сили, схоже, починають брати гору. «Єльцин зіпсував свою перемогу, зайшовши занадто далеко», — говорять сьогодні в Москві деякі демократи...». У свою чергу, індонезійська газета «Суара кар'я», коментуючи укладення угоди між РРФСР і Україною, відзначає, що «Єльцин диктує кроки до створення нового Радянського Союзу».

Дозволимо собі ще раз наголосити: ми не коментуємо точок зору зарубіжних засобів масової інформації, а тільки знайомимо з ними читачів. Проте не можемо не висловити власного різко негативного ставлення до абсолютно голослівних заяв, які — об'єктивно чи суб'єктивно — намагаються виставити у кривому дзеркалі політику України щодо своїх сусідів, зокрема, колишніх партнерів по так званому «соціалістичному табору». Приміром, хотілося б дізнатися в колег з чехословацької газети «Обчанскі денік», які конкретні факти дали їм підставу твердити таке: «Розвал Радянського Союзу і Югославії надихають словацьких сепаратистів на нові дії по розколу Чехо-Словаччини... Небезпеку становлять і заяви українського Руху, який уже неодноразово висловлював територіальні зазіхання на східні райони Словаччини»? Мабуть, єдино правильним поясненням цієї (уникнемо епітетів) заяви є подальше твердження згаданої газети: єдиним порятунком для Чехо-Словаччини може бути «її якнайшвидший вступ у НАТО». То так би прямо й сказали!

СПРАВИ «ДОМАШНІ»

В останній день серпня англійська газета «Таймс» писала: «Як очікується, найближчим часом компартію республіки (України — **В. С.**) буде оголошено поза законом. Поки ж українське керівництво дедалі більше підпадає під вплив місцевих націоналістів. Незважаючи на те, що націоналісти посідають мало ключових посад, вони грають на дудці, під яку доводиться танцювати політикам, що заплямували себе членством у компартії».

Звичайно, згадана газета вільна у трактуванні терміну «націоналісти» на власний розсуд, але, повторюємо: ми лише констатуємо те, про що думають за рубежем, отже, до полеміки вступати не будемо. Втім, того ж дня американська телекомпанія Сі-бі-ес продовжила тему: «Уряд України оголосив сьогодні про розпуск компартії. Сьогодні у Києві робітники приготувалися знести величезний пам'ятник Леніну. Україна заявила, що Радянський Союз, яким його знали досі, — мертвий... Україна поступається за площею і населенням тільки Росії. Вона більша за Францію, багата на сільськогосподарську продукцію, має хорошу промисловість».

Прагнення українського народу до справжнього суверенітету, бажання відійти геть від комуністичної диктатури підкреслюється переважною більшістю зарубіжних засобів масової інформації. Спеціальний кореспондент газети «Вашингтон пост» повідомляє з Києва: «Україна є, здається, першою небалтійською республікою, яка проголосила партію поза законом. Голосування за заборону партії і зруйнування пам'ятника Леніну зайвий раз свідчить про те, що друга найбільша республіка СРСР з вражаючою швидкістю прагне закріпити проголошену... незалежність. З 52-мільйонним населенням і економікою, яка перевищує за розмірами економіку усіх інших республік, окрім РРФСР, Україна буде однією з найбільших країн Європи».

Проте зарубіжні оглядачі далекі від «стовідсоткового» оптимізму в оцінці рівня одностайності громадської думки сьогоднішньої України. Французька телевізійна компанія ТФ-1 констатує: «У Києві триває передача міським властям майна забороненої компартії. Партійну верхівку позбавлено її привілеїв, але є люди, які вважають, що «у компартії — славна історія».

Досі йшлося про, так би мовити, стратегічну оцінку ситуації. Але будь-яка загальна картина складається з штрихів. Один з них, втім, мабуть, найважливіший — думка про те, що відбувається, пересічного представника нашого народу (як кажуть на Заході, «людини з вулиці»). То ж про що він думає, спостерігаючи події або й беручи в них активну участь? Спеціальний кореспондент газети «Нью-Йорк таймс» передає з Києва: «Одні вбачають свою незалежність лише в тому, щоб позбутися російської мови, інші — бажають негайного запровадження капіталістичної системи... Зараз усі хором лають свій уряд, який уклав тимчасову угоду з Росією, розглядаючи її (Росію) як другу імперію».

Проте Київ — це ще не вся Україна. «Ейфорія, викликана проголошенням незалежності, вже вляглася, і тепер на зміну їй приходить занепокоєння людей з приводу майбутнього економічного стану. За межами ж Києва люди поки що не можуть зрозуміти, що принесе їм незалежність, і вважають, що вона дасть країні лише нові проблеми». Ця точка зору американської телевізійної компанії Сі-бі-ес, на нашу думку, теж варта уваги.

Втім, якщо оптимізм поки що не превалює, то й песимізм спостерігається, якщо можна так висловитися, досить обережний. «Драматичні події у Радянському Союзі не тільки не залякали бізнесменів з США, а й переконали їх у тім, що країна стоїть на порозі істотних економічних реформ... У разі збереження цього оптимістичного погляду приватні американські капіталовкладення в СРСР напевне зростуть». Ця думка американської газети «Крісчен сайєнс монітор» підкріплюється інформацією телекомпанії Ей-бі-сі: «Коли представники американської харчової компанії «Кока-кола» прибули у столицю України для укладення контракту на поставку своєї продукції, вони були просто шоковані тим, як швидко їм вдалося вирішити усі фінансові справи з республіканськими властями. Відзначаючи недосвідченість республіканських кадрів і часом незнання ними елементарних питань маркетингу, представники компанії, разом з тим, підкреслюють, що незалежність республіки від центру знімає тисячу перешкод, непотрібних узгоджень і затверджень, якими так славиться союзна Рада Міністрів. За прямими торговельно - економічними зв'язками з республіками — майбутнє, але, щоб дійти такого висновку, потрібно було відокремитися від Москви».

Україна — на руїнах імперії. Перебудова закінчилася, тож почнемо новобудову. Як свідчать наведені вище висловлювання зарубіжних засобів масової інформації (а, отже, і тамтешньої громадської думки), світ бажає нам успіхів і готовий допомогти. Але не забуваймо мудрого прислів'я: найкращий твій слуга — це ти сам.

Володимир САВЦОВ.

СТРАХОЛІСЬКІ ЦУЦЕНЯТА

(Закінчення. Початок на 1-й стор.).

Село Страхолісся сьогодні повністю відповідає своїй назві. Адже той страшний, оповитий колючим дротом радіаційний ліс зовсім поруч — за околицею. Люди інколи приходять гратися діти.

Тут же, поряд з селом, на узбережжі Київського моря, красуються великі купи забрудненого радіонуклідами битого шиферу (з колишніх дахів), різноманітного сміття та металобрухту.

Смертність від ракових захворювань у страхолісців невпинно зростає. Вони часто хворіють, бояться народжувати дітей.

Жахливо все це. Але найстрашніше те, що люди живуть тут, немов наосліп — зовсім не відаючи про справжні дози радіоактивного забруднення їхньої місцевості. Виховують і готують до школи дітлахів, доять корів і здають державі молоко...

Як розповіла мені голова місцевої сільської Ради С. Баглачова, правдивої, зрозумілої всім офіційної інформації про рівень забруднення грунтів та приміщень, незважаючи на неодноразові прохання, ні з Києва, ані з Москви їм не надходить. Це навіть при тому, що тут активно голосували за майбутнього народного депутата України, колишнього першого секретаря ЦК КПУ С. Гуренка.

...А поки що діти села Страхолісся знайшли у рові під колючим дротом 30-кілометрової чорнобильської зони декількох цуценят. І бавляться з ними.

Олекса **ВАЩЕНКО.**

Фото автора.

МІСЦЕВА ВЛАДА: БАЖАНА І РЕАЛЬНА

7. БУДЕ ВОЛЯ — БУДЕ ВСЕ

ТА КОЛИ ТА ВОЛЯ БУДЕ! — ОСЬ ПИТАННЯ ПИТАНЬ УКРАЇНСЬКОГО ГАМЛЕТА НА СЕЛІ

...Перше моє враження в селі Лисівка, що в Гадяцькому районі на Полтавщині, —у центрі репродуктор на півсела розносив «Історію кохання» ліверпульської четвірки. «О, дають! А кажуть: глибинка», — подумки здивувався я. А через тиждень, придивившись до селянського життя, подумав: то, певно, неспроста. Не тільки про палкі обійми та млосну тугу під серцем співали «бітли» в тому далекому полтавському селі. Вони співали про любов. І в першу чергу — до людей. То — вічна історія...

Лисівка — невелика позначка навіть на деталізованій карті України, не кажучи вже про карту СРСР або світу. Але як найменша зірка на рясному серпневому небі, вона є. І живуть там люди. Далеко від магістральних шляхів і трас, від великих міст і культурних центрів, вони народжуються і вмирають, радіють і сумують, перемивають кісточки односельцям та приїжджим і переймаються за своїм розумінням всесвітніми проблемами й турботами. Таке воно, певно, і є наше життя: хто галопує ним і думає, що крутить колесо історії, а хто — потихеньку, від зорі до зорі, вирощує хліб і до хліба, щоб той «галоп» не зірвався...

А ще — Лисівка все-таки територія наша. А отже, з усіма наслідками, що з цієї обставини випливають: з перебудовою і кризою, з обіцянками щасливого життя і нестачею найнеобхіднішого, з демократизацією і Радянською владою, яка має її, як і все інше, забезпечити. Тож і запитав я голову Лисівської сільради Івана Івановича Боряка: що змінилося в житті сільради з тих пір, як Ради почали перебудовуватися, як прийнято важливі закони, зокрема про Ради і місцеве самоврядування, що заважає сьогодні працювати, а що допомагає?

— А що тут може допомогти, коли в магазинах нічого немає? Немає взуття, немає одягу, тканини. Те, що надходить, доводиться розподіляти між людьми по якихось штучно створених округах, по виробничих підрозділах. Це якесь страхіття настало — суцільне нормування. Та й те не знаєш, як нормувати, бо невідомо, яка кількість товарів надійде. Природно, це викликає невдоволення людей.

— Тобто вам сьогодні не до високих законотворчих матерій?

— Які там «матерії»?! Рада наша сьогодні виконує розподільчі функції. Ото і вся допомога: скрізь одні тупики, навіть якщо на рахунку якісь гроші, то за них нічого не можна придбати. Здається, ніде не існує ніякої бази, ніяких запасів: ні ремонт зробити, ні будматеріали придбати.

— А вільна торгівля?

— А що торгівля? Їй виручка потрібна готівкою, а у нас — безготівковий розрахунок. Не знаю, можливо, я песимістично настроєний, але поліпшення я щось не бачу.

— Але гроші в сільради є?

— Небагато, але є. Але, повторюю, вони «мертві». Наприклад, на ремонт будинку культури нам потрібні дошки, фарба, а взяти ніде. Поткнувся до свого радгоспу, а йому на господарські потреби дали кубометрів сто і він сам не знає, які дірки першими латати. Якась розруха, безгосподарність усюди. Кажуть: раніше була командно-адміністративна система, погано було. Але ж селу хоч щось перепадало. Сьогодні — нічого, хоча й, здавалося б, можеш сам щось зробити, за спиною з батогом ніхто не стоїть, та ніде взяти...

— А бартер ви не пробували? Хоча б у межах республіки.

— Ні, не пробували. Та й якщо в минулому році ще можна було щось зробити, то в цьому — хоча б із державою та зі своїми людьми розрахуватися. Он яка засуха була: понад 30 градусів спека, східний вітер-суховій, з кормовою базою зовсім погано, неврожай.

— Повернемося до бюджету. Новий Закон про Ради надає певну самостійність в його формуванні. Як у вас із цим: знову рознарядки згори спускають і геть усе чисто вигрібають відрахуваннями чи вже можна якось «крутитися»?

— Самостійність самостійністю, але ж у цьому році бюджет ми затверджували в січні і принцип ще діяв старий: контрольні цифри «спустили» згори. Отже, все по-старому.

— А на наступний рік?

— Я й у цьому році вже підраховував: якби закон діяв, то було б краще. Сподіваюся, що в наступному році буде легше. Та ще й пільгові відрахування згідно з Законом про пріоритетний розвиток села, ухвалами уряду, думаю, допоможуть, аби тільки знову «війни законів» не було і хтось чогось «новенького» не втнув.

— Ще одне, Іване Івановичу. Ми говоримо з вами, так би мовити, по гарячих слідах невдалого путчу, а ви сказали, що коли командували, то було краще. Але «рятівники держави» саме й хотіли твердою рукою командира вивести країну з кризи й нестабільності. Як ви особисто поставилися до такого розвитку подій?

— Та що там говорити? Воно ж відразу було видно, що не тими методами все робиться і підтримки в народі не знайде. І я, і люди, звичайно, замислилися, злякалися, що може початися громадянська війна, але серйозно ніхто заколотників не сприйняв.

— Тобто ви не поспішали ховати портрет Горбачова?

— Особисто я був переконаний, що все повернеться на свої законні місця. Та й преса якось примудрилася сказати правду, і можна було щось прочитати поміж рядками.

Однак, як сказали деякі закордонні оглядачі, заколот не вдався, але труднощі залишилися. Так воно і є, заколот тільки гранично все оголив.

— А що ж треба робити?

— Що робити! Працювати треба. Усім. І треба дати можливість робити це так, щоб кожен відчув, що працює на себе. І не тільки в селі. Ми хліб дамо, але ж і ми хочемо жити по-людськи. Не можна сьомий рік поспіль тільки говорити, говорити...

— А чи скоро, на вашу думку, селянин відчує себе господарем? Що для цього треба зробити?

— Та, мабуть, психологію людини змінювати. Конкретними справами. Так уже ми звикли працювати на «чужого дядька», що й сьогодні люди не вірять, що знову хтось не прийде і все не відбере. Звичайно, для цього потрібен певний період, наповнений, повторюю, конкретними справами і вільною працею. Не треба на когось кивати, мовляв, він зробить, а я — так собі...

І, згодьтеся, з цим важко сперечатися. Хоча, звичайно, можна й дорікнути: мовляв, а хто ж вам сьогодні заважає? Працюйте, впроваджуйте нові форми господарювання, налагоджуйте зв'язки, шукайте. Однак мені не хотілося й не хочеться цього робити. Бо я бачив лисівців, їхні натруджені руки, чергу в магазині за хлібом, маслом, ковбасою, французький коньяк «Наполеон» за 216 «керебе» (без черги), дитяче платтячко за 51 карбованець, а краму в ньому — на копійку, клуб, який конче потребує ремонту.

Це при мені на території Лисівської сільради (а це, окрім Лисівки, села Мала Обухівка, Перевіз, Млини, хутори Солдатове, Глибокий та Кругле Озеро — усього близько 1200 чоловік) спершу зник електрострум, відключилося телебачення, а через кілька хвилин змовкло й радіо. І саме тоді, коли на надзвичайній сесії Верховної Ради 24 серпня Л. Кравчук робив свою доповідь. І хтозна, скільки того суботнього для сиділи б селяни в інформаційному мороці, якби я не зателефонував із сільради до райради, до райкому партії, до АТС та радіовузла (де, до речі, нікого не було) і не поцікавився, що не задовольняє шановне начальство в доповіді Голови.

Це при мені той же І. Боряк розповів, що такі випадки з радіо і телебаченням не поодинокі, особливо взимку, восени та весною, коли в багнюці та заметілях нікому до сільчан немає діла, ніхто й не поспішає на ремонт. Світла й радіомовлення в той день не було і в багатьох навколишніх селах, зате був і є «власний» народний депутат України, голова Гадяцької райради М. Петренко. Варто було б вам, Миколо Яковичу, поцікавитися, **хто заважає вашим виборцям чути й бачити, як ви плідно вирішуєте доленосні для України та виборців питання, і хто це там отримує зарплату і, певно ж, преміальні, коли роботи нема? Або чому не вживають заходів депутати районної та обласної Рад?**

Переді мною, звичайно, вибачилися, сказали, що «то ненавмисне». Але хто й коли в інших випадках вибачався перед сільчанами за власне недбальство? Певен: ніхто й ніколи. Не звикли: мовляв, селянин-тюхтій і так стерпить. А дарма. Треба було б згадати, хто чий хліб їсть і хто той хліб до столу доносить.

Це при мені днями простоювали біля дворів порожні газові балони і щовечора безпорадні господині затягували їх на подвір'я, бо «газовики» забули про свої обов'язки в негазифікованому селі.

Та багато ще про що можна говорити. Тому зовсім по-іншому зазвучав мені нескінченний «плач Ярославни» депутатів-аграрників на сесіях: зверніть, мовляв, увагу на село, віддайте борги. У цьому — не тільки бажання перетягти ковдру на себе чи зберегти крісла в колгоспно-радгоспній системі. І таке є, але хто, як не голови колгоспів і директори радгоспів і голови сільрад, і фермери, й орендарі на власному досвіді переконалися: сімдесят років сиділа «класова держава» на селянській шиї, звісивши ноги й простягнувши руку «Віддай!», і далі збирається сидіти, захистившись новітніми гаслами, будучи здатнішою до словесної мімікрії та прудкішою на язик. А справи-то нема. І не буде з такими підходами. Бідні селяни! Які там тюхтії?!

Не можна сімдесят років убивати в душах людей господаря-хлібороба, а потім за лічені місяці його відродити. Не буває так, як би цього не хотілося і якою б нагальною потреба не була.

...Однак голова сільради сказав. Нові слова сказав. І якщо повірити в Богове, що спершу було слово, то залишається тільки сподіватися, що й справи нові будуть. Крім того, зі мною злукавити можна, але окрім мене є ще й лисівці. Хай читають. І думають: їм там жити.

Володимир СКАЧКО,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
с. Лисівка
Гадяцького району
Полтавської області.

Вибори Президента України

ЩЕ ОДИН КАНДИДАТ

Як повідомив інформвідділ Руху, відбулася шоста Надзвичайна сесія Української міжпартійної асамблеї. Сесія схвалила кандидатуру Голови УМА Юрія Шухевича на пост Президента України.

В. КАЛИНА.

АГІТАЦІЯ РОЗПОЧАЛАСЬ

Завершилося перебування Вячеслава Чорновіла, кандидата в в Президенти України від Руху, і Левка Лук'яненка, кандидата від УРП, у Кривому Розі. Левко Лук'яненко зустрівся 7 вересня з трудовим колективом центрального гірничозбагачувального комбінату, а Вячеслав Чорновіл 9 вересня — з шахтарями шахти ім. Артема № 1. Обидва кандидати в Президенти дали прес-конференцію для місцевих і республіканських журналістів. На прес-конференції Левко Лук'яненко і Вячеслав Чорновіл відзначили підтримку криворізьким робітництвом процесу здобуття Україною незалежності та демократії.

Інформвідділ Руху.

У партіях і рухах

ПРОРВАЛО, НАРЕШТІ

У луганської організації партії Демократичного відродження України сталася важлива подія — на днях Луганський обласний комітет по телебаченню дав цій партії 45 хвилин ефіру. Перед телеглядачами виступили шість лідерів на чолі з головою обласного правління ПДВУ Василем Михайловичем Петрівним. Вони ознайомили з загальними принципами, програмою, статутом своєї партії.

На Луганщині найчисленніша на Україні обласна організація ПДВУ — 400 чоловік. До речі, як у Луганську, так і в Донецьку лідери місцевого Руху вважають, що ПДВУ — найбільш перспективна партія на Східній Україні.

Агентство «Схід».

СПАСИБІ ЗА ПІДТРИМКУ

Припинення випуску газети «Вечірній Київ» з 10 вересня наказом директора видавництва «Київська правда» В. Первертнем схвилювало громадськість Києва і республіки. З усіх кінців до редакції надходили повідомлення про підтримку і солідарність. Багато допомогли нам демократичні журналісти республіки і світу.

10 вересня це питання розглянула постійна комісія Верховної Ради України і підтримала позицію нашої редакції. Наказ директора видавництва визнано незаконним. Йому запропоновано поновити випуск «ВК» з 11 вересня. Кабінету міністрів запропоновано створити спеціальну комісію по вивченню ситуації і дати принципову оцінку діям В. Г. Перевертня.

Отже, реакція не пройшла. Демократичну газету вдалося відстояти. Ми вдячні за це політичним партіям і рухам, редакціям прогресивних газет, телебачення і радіомовлення, УКРІНФОРМу, журналістам радіостанцій «Свобода» і «Голос Америки», підприємствам і організаціям, киянам і жителям республіки — усім, хто рішуче підтримав боротьбу редакції з консервативними силами.

Нас запитують: яка ще потрібна допомога, які ще потрібні дії з боку громадськості. Дякуємо, ніяких дій зараз не потрібно. Якщо ви хочете підтримувати редакцію і допомагати «Вечірньому Києву» і далі, то найкраще це зробити передплатою нашої газети на 1992 рік.

Редколегія «Вечірнього Києва».

41 БАНАН...

— Чому саме 41? — запитали в них.

— А в нас рівно стільки дітей, які приїхали на обстеження з Чорнобильської зони, — була відповідь.

Почувши це, продавці приватного магазину відпустили продукцію за чисто символічну плату.

Ініціатором поїздки дітей на медичний огляд до Дебреценської лікарні (УР) стала Мукачівська організація партії зелених. Сьогодні в місті живуть 37 сімей, що прибули сюди з небезпечного регіону. Майже в кожній з них — діти, що потребують спеціального нагляду. На жаль, в області бракує відповідної апаратури. Тоді й вирішили «зелені» звернутися за допомогою до колег сусідньої Угорщини. Ватажок мукачівців Володимир Тимкович зв'язався з лідером Затисянського осередку Яношем Сіладі.

— Приїжджайте, все владнаємо, — запевнив той.

Переговори в Будапешті тривали лічені хвилини. В міністерстві благополуччя народу (виявляється, є й таке в Угорщині) вже була згода Дебреценської лікарні обстежити чорнобильських дітей безплатно. Місцевий коледж за найнижчими розцінками виділив житло для гостей з України та забезпечував їх триразовим харчуванням. Ініціатором залишалися «дрібниці» — роздобути валюту для розрахунків. Звернулися за допомогою до обласної Ради, особисто до її голови Михайла Волощука.

— Зустріньтеся завтра із моїм заступником Сергієм Устичем, я дам вказівку, щоб банк продав хоча б три тисячі доларів, — запевнив Михайло Юрійович.

Наступного дня спробували зв'язатися з Устичем. Але той уже другий тиждень перебував у відрядженні в Білорусії. Тоді «зелені» кинули клич по місту та району. Одними з перших відгукнулися народний депутат України, голова агроторговельного підприємства-колгоспу імені Леніна Д. Кельман та директор Мукачівської експериментальної лижної фабрики В. Данчевський. Вони перерахували за проживання дітей у Дебрецен відповідно 100 тисяч форинтів і 2,5 тисячі доларів. Їх приклад наслідували директори трикотажного об'єднання Ю. Переста, заводів «Керамплитка» В. Гончаров, «Мукачівприлад» В. Трощак, імені Кірова Я. Кукоба, деякі інші. Допомогли дітям і трудівники колгоспу імені Ракошина (голова Л. Коштура), — передали 300 літрів соків, консервовані джеми, фрукти, кабачки власного виробництва. Греко-католицька громада міста зібрала для юних чорнобильців 300 карбованців, за які було закуплено масло, печиво, гречку, кавуни тощо. Колектив м'ясокомбінату вирішив оплатити автобусів.

Із світу по нитці — й 31 липня діти разом з мамами та представниками Партії зелених, перекладачами перетнули кордон. Протягом двотижневого перебування в Дебрецені висококваліфіковані фахівці з допомогою найсучаснішої апаратури здійснили хлопчикам та дівчаткам всі необхідні обстеження, дали вичерпні рекомендації. Водночас з'ясувалося, що семеро дітей потребують поглибленого огляду. Лікарі зв'язалися з Будапештським інститутом гематології, який спеціалізується на проблемах імунології та наслідках різних опромінювань. Незабаром одержали відповідь від професора Дюли Петрані, яка свідчила: вони готові провести ретельне обстеження дітей, причому теж безплатно. В ці дні оформляються відповідні папери.

— Поїздка до Дебрецена, — розповідає один з її організаторів, медсестра, депутат обласної Ради Євгенія Деркач, — запам'ятається дітям та їх батькам і своєю дозвільною програмою. Звичайно, дуже бракувало так званих кишенькових грошей. Ну, як пояснити малечі, що мені не в змозі купити їм морозиво? Або свіжих фруктів? Тому довелося ще раз вертати автобусами за городиною на Закарпаття, аби діти не відчували її нестачі.

Угорці з великою симпатією і розумінням ставилися до юних чорнобильців, допомагали чим могли. Працівники коледжу із власних заощаджень зібрали п'ять тисяч форинтів, щоб повести два рази на тиждень дітей у басейн, показали їм зоопарк. Керівництво цирку, що знаходиться поблизу місця проживання чорнобильців, довідавшись, звідкіля вони приїхали, пускали їх на вистави безплатно. І перелік такої уваги можна б продовжити.

— Але весь час нас пригнічувало відчуття, що наша країна дозволяє собі випускати своїх громадян за кордон жебраками, — з гіркотою підсумувала Євгенія Деркач.

Добре, що мукачівців дещо виручив канадський бізнесмен, що саме перебував на той час у місті. Він через Рух передав керівництву групи 100 доларів, за них відтак на «чорному» ринку Дебрецена й купили форинти, якими розраховувалися за морозиво і той пам'ятний 41 банан. А якби не канадець?..

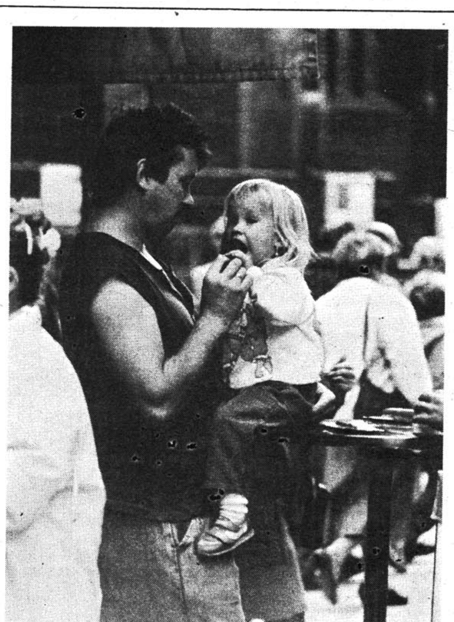

Фото Сергія БУКОВСЬКОГО.

Микола ГОРВАТ,
власний кореспондент «Голосу України».
Ужгород.

«ГЕНЕРАЦІЯ КАНАПКИ»

КІЛЬКА АСПЕКТІВ «ЖІНОЧОГО» ПИТАННЯ В КАНАДІ

У РОЗПАЛ консервувального сезону в Києві на Подолі грубо «порушили» правила торгівлі — «викинули» у продаж оцет: по три пляшки в «одні руки». «Руки» трохи спантеличено хапали товар. Від таких «сюрпризів» давно відвикли, і тепер вбачали підступи якогось ГК. Правда, обстановка швидко «стабілізувалася»... через відсутність цукру. Його не «давали» і навіть не обіцяли, що в принципі було дуже невтішним, але звичним. Бо в кінці місяця цукру бути не може. Такі правила!

Мої гості — українці з Канади — зацікавлено оглядали подільський «супермаркет». Навіть прилаштувалися було в чергу за оцтом. Але, дізнавшись, що то не помаранчевий сік, відійшли: оцет не був «їхньою проблемою». Якась бабуся, прислухаючись до характерної української вимови канадійців, поцікавилася, звідки приїхали.

— О, з Канади. А чи у вас там так буває, як у нас: талони є, а цукру нема?

— Та, пані, у нас ще гірше, — відповіли. — Цукор є, а талонів немає.

— Ти бачиш, — здивувалася бабця, — а казали, що у вас є все. Ото, думала, вашим жінкам добре живеться, не треба шукати харчів...

У Канаді, незважаючи на гострий дефіцит талонів, справді жити можна. Проте ідеалізований нами ситий Захід має свої проблеми, які непокоять його, мабуть, не менше, ніж нас відсутність цукру наприкінці місяця. Про одну з них мені розповідала працівниця Онтарійського провінційного міністерства суспільної служби (аналогічне нашому міністерству соціального забезпечення) Ганна Шиптур. Мова зайшла про становище жінок. Виявляється, вони, як і ми, незадоволені своєю роллю в суспільстві. Особливо ті, хто має на своїх плечах родину.

— У нас таких жінок називають «генерацією канапки (бутерброда)»: вони посередині між двома шарами — найстаршими і найменшими в родині. А ще ж більшість з них — 70 відсотків — працюють. Можете собі уявити становище цих жінок? — схвильовано розповідала пані Шиптур.

Довелося розчарувати — можу. Це шановна співрозмовниця не могла б уявити, напруживши всю свою уяву, в яку «канапку» потрапили мої співвітчизниці. Втім, ми розмовляли про їхні проблеми.

500 мільйонів доларів виділило додатково міністерство суспільної служби провінції Онтаріо для соціальної підтримки людей. Частина цих коштів піде на моральну реабілітацію «скривдженої генерації», інша — старшим людям, які живуть самі. Отже, жінки тепер матимуть змогу частіше вириватися з дому на відпочинок, для громадської роботи, а їхні обтяжливі господарські обов'язки виконуватимуть замовлені няні, вихователі, економки.

Порадівши разом із Ганною, що нарешті їх уряд спромігся зважитися на жіночі родинні труднощі, я продовжила «допит» про інші сімейні проблеми.

З'ясовується, в багатьох родинах чоловіки в спілкуванні з дружинами найаргументованішим засобом вважають кулак. Справді інтернаціональний метод! Мені дуже шкода їхніх жінок. З нашими набагато простіше. Розпустив войовничий «вихователь» руки — біжи до сусідів: вони захистять тебе на ніч. А куди бігти їм? На Заході жаліють, кажуть, не в моді, та й сусідній котедж — то приватна власність, яку вчать шанувати змалку. Там не потерплять нічного гвалту.

— І не треба турбувати сусідів, — пояснює пані Шиптур. — Чоловік злий — відступи на якийсь час від нього. Забирай дітей — і подалі від гріха: їдь у спеціальний будинок, де приймуть коли завгодно, серед ночі чи на світанку. Нагодують, дадуть помешкання, дітям знайдуть забаву. Можна жити, аж доки чоловік не схаменеться, не попросить додому. Якщо виявиться впертим, працівники цих будинків (а їх мережа оперізує все Онтаріо) допоможуть знайти іншу квартиру, роботу, ще й припинювють настрій вигнанниці.

Звичайно, це не кардинальний порятунок: дуже погано, що чоловіки б'ють жінок. Але ж вони терплять і, як правило, не сповіщають поліцію. Річ у тому, що уряд не має права втручатися у родинні справи: то приватне життя громадян. Як і власність, воно поза будь-чиїм зазіханням, навіть найвищих офіційних осіб. Вони можуть тільки надати можливість для перепочинку в сімейних баталіях.

— А що роблять ваші жінки у таких випадках? — у свою чергу поцікавилася моя співрозмовниця.

Що їй відповісти? Власної практики, слава Богу, не маю, а з чужої знаю: раніше найчастіше бігли в партком. Кому тепер скаржитимуться — хтозна. Єдина надія, що й в інших партіях не потурають забіякам. Тільки іншим тепер не до сімейних драм, тут би державних уникнути.

Жіноче питання не обмежується побиттям і високою зайнятістю в сім'ї (нам би їхні проблеми! Квітка Зорич-Кондрацька — чарівна Квітка, керівник Торонтського жіночого хору «Веснівка», який об'їздив уже світ, — має усі підстави вважати себе щасливою у родині. Але й вона незадоволена своїм становищем жінки. Я запитала її якось, чи ніколи не мала почуття меншвартості в англомовному середовищі.

— Як українка — ніколи! Але як жінці мені й досі часто дають зрозуміти, що я менше вартую, ніж сильна половина. Коли я диригувала візантійським чоловічим хором, знаєте, яке запитання мені найчастіше ставили тут, у Канаді, і на Україні, де відбувалися гастролі? Як я, жінка, дала собі раду з такою кількістю голландських козаків? Мене це дуже обурювало. У диригента є руки — або талановиті, або ні, а вже чи жіночі вони чи чоловічі — залишається за «кадром», оскільки стать тут ролі не грає.

Або таке. На мою працю, повірте мені, важку й виснажливу працю, багато хто у Канаді дивиться як на забаву, жіночі примхи: «О, Квітка має хор». Але з якою повагою ті ж самі люди ставляться до моїх колег-чоловіків: «О, він працює з хором». Відчуваєте різницю? Ось вам і відповідь на запитання про почуття меншвартості. Чому я маю постійно доводити, що жінка також людина?

Звичайно, канадійки не никають «супермаркетами» в пошуках оцту, рису чи ковбаси. І «генерації канапки» значно легше переносити своє «підневільне становище», маючи під рукою потужний арсенал побутової техніки. Але «надкласове» почуття невдоволення своїм місцем у суспільстві єднає їх з нами як одна спільна черга за дефіцитом. Має рацію великий Тарас: «Немає раю на землі». А може, самі жінки в цьому й винні? Згадаймо Єву...

Людмила КОХАНЕЦЬ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Сьогодні виповнюється 97 років від дня народження Олександра ДОВЖЕНКА

МІФ І ЖИТ

Спочатку творчість Довженка я сприймав контрасно: так, співець, який мені чужий. Але ж і геній-художник, який захоплює уяву. Міф охороняють ідеологічні конвоїри, елементарні служки сатани. Тут усе ясно. Але ж є щирі, живі душі, які розкурюють фіміам біля високого жертовника, і міф здіймається до хмар. Чи вони не бачать очевидного, що в храмі Довженкової культури вже давно зупинилася галасливим постоєм татаро-монгольська кіннота, а п'ятиярусний красень-іконостас частково пустили на паливо, щоб зварити шурпу й бішбармак?..

ЩО ЛЕЖИТЬ в основі Довженківського міфа? Радянська доба подарувала світові геніального кінорежисера. Співець революції спромігся підвестися над баговинням націоналістичних забобонів і став пророком соціалістичних перетворень, карбуючи видатними творами мистецтва кожну віху революційного звершення, кожну наступну ідеологічну битву...

Це типове кліше більшовицької ідеології, і, звичайно, воно не задовольняло того, хто замислювався над складними взаєминами художника й тоталітарної держави. Радянська міфотворчість тим і знаменита, що відрізає й ховає все живе від допитливого ока. Міф перетворюється в самодостатню величину — це щось замкнене в самому собі на кшталт «режисера усіх часів і народів...». Про що ще тут балакати? Співай осанну!..

Зустріч із Довженком некінематографічної доби мене глибоко зацікавила. Я поїхав до Сосниці. Поетичні річки Убедь, Десна, хата Довженків ще раз переконали в проникливості Гете: якщо хочеш пізнати поета, поїдь у його країну. Місячне знайомство з музеєм і добрими людьми Сосниці наблизили мене до нового Довженка. Тамара Просянник, тогочасний науковець музею, повідала чимало нових фактів і свідчень про невідому мені людину.

Від Тамари Просянник довідався про існування величезного листування Олександра Петровича з Варварою Семенівною Довженко. Листи вона після довгих намовлянь віддала Юрію Трохимовичу Тимошенку для публікації. Він їх не опублікував і не повернув. Сьогодні всі, хто мав відношення до романтичної пори в житті Довженка, померли. Тому вже прийшов час сказати собі: «Хай твориться воля Божа!» й відновити документальну прогалину періоду становлення Довженка-кінематографіста.

Сьогодні ми просто говоримо про очевидні речі, але Довженкові доводилося всім способом життя й творчості засвідчувати свою відданість Жовтню й пожовтневій історії. Йому необхідно було сховатись у тінь суспільних упереджень, нової релігії, якими жила ціла країна. Однак я переконаний, що для художника такого масштабу втеча неможлива. Немає такої тіні. Але є людська слабкість сховатися. Бодай приховати свою людську конкретність, свої «необережні» вчинки молодості. Тому надаю виняткового значення п о т а є м н і й біографії Олександра Петровича, що відкривається в невідомих листах, документах, бесідах, свідченнях його друзів, знайомих, його вражаючому «Щоденникові». Я впевнений, що новій українській генерації Довженко буде більш потрібний, ніж сьогоднішньому поколінню, і наші нащадки краще розумітимуться на спадщині великого Майстра. Їм, сподіваюсь, вдасться з'єднати Довженкову Землю (і твір, і Україну) з її «культурними переживаннями» — давніми повір'ями, апокрифами, поетичними легендами, переказами, билинами, казками, піснями, з космогонічними народними первісними уявленнями, обрядами, якими вщерть виповнений світ митця. Ми ще далеко не здатні збагнути його справді непрості твори через багато-багато причин і передусім — свою естетичну недорозвиненість. Ми ж використовували легенду про чарівника, і ще мине немало часу й потрібні будуть неабиякі зусилля, щоб збагнути, що серед нас жив «звичайний геній», як називав його Віктор Шкловський. Функціонально-пошле, жорстоке суспільство було зацікавлене лише в ідеологічному використанні надлому витонченої душі й продовжувало його пресингувати.

Довженко, щира слов'янська душа, Поет, за природним світовідчуванням — романтик, не здатний був на інтелектуальну «гру в бісер» чи дулю в кишені. Він просто змушений був віддати свій неповторний небесний голос у загальний хор.

Документи п о т а є м н о ї біографії, які тут наведено, засвідчують складні взаємосполуки між його прагненнями, словами і справами. Наявна жертовність. І навіть готовність піти проти себе і вступити до партії.

Після заборони КПУ це сприймається дивно, майже сюрреалістично, але і в цьому пункті біографії є своя історія і географія. Довженко, член ВКП(б), був виключений з партії під час першої чистки за втрату документів. Документи загубили в Берліні в посольстві, де на початку 20-х років працював дипломат-початківець. Йому не раз пропонували вступити наново, але він категорично відмовлявся. Згодом і документи віднайшлися — вони випадково впали за шафу, але Довженко твердо вирішив бути безпартійним. І ось, нарешті, під час страшних поразок першого року війни з фашизмом Довженко, виявляється, готовий знову вступити до партії, щоб мати можливість опинитися на передовій, на редакторській роботі як літератор, кінематографіст.

Звернімося до проникливих спостережень відомого американського психолога Еріха Фрома. «Ми знаємо, що людина може намагатися усунути суперечності у своїх почуттях,— писав він,— за допомогою ідеологічної конструкції чи приховати затиснену думку такою раціоналізацією, в якій виражається протилежна ідея. Розуміння дії підсвідомих сил навчило нас ставитися до слів скептично, а не приймати їх за чисту монету».

Власне, йтиметься про феномен великою мірою суспільствознавства, соціальної психології, аніж творчості. Василь Стус не випадково назвав свою роботу про П. Г. Тичину «Феномен доби». У психоаналізі Олександра Петровича бачимо сліди підсвідомого прагнення підверстати під суб'єктивне ставлення до нього державних інститутів, їхньої згубної моралі. «Трагедія мого особистого життя полягає в тому, що я виріс зі своєї кінематографії. (...) Я позбавлений творчості в житті, позбавлений радощів творчості на користь народу, — і тепер зверніть увагу на пояснення причин трагедії.— Я не живу в атмосфері державного горіння, в атмосфері авангарду державного штату (?). Мене туди не пущено. Тому ізольований і самотній, я мучуся в критицизмі і в боязні за долю народу, може, часом втрачаючи вірні пропорції в балансі добра і зла». В самоаналізі Довженка є стражденне прагнення пояснити собі дискомфорт душі, свою трагедію. Однак, як на мене, бракує нещадного бічного освітлення, й тому втрачається вплив, можливо, вирішальний вплив «феномену доби» з його несамовитою владою деформувати свідомість і душі людські. Особливо, якщо перед нами доля видатного художника.

У ВСЕСВІТІ цивілізоване суспільство цей конфлікт історично трансформувало, й ми читаємо в спеціальних студіях уже цитованого В. Фрома: «Йтиметься про пристрасне прагнення слави. Якщо сенс життя став сумнівний, якщо стосунки з іншими й з самим собою не дають упевненості, то слава стає одним із засобів, які здатні позбавити людину сумнівів. (...) Якщо ім'я людини відоме сучасникам, і він може сподіватися, що так воно буде завжди, його життя набуває змісту і значення, вже завдяки його віддзеркаленню в свідомості інших».

У листах до А. Редька особливо відчутний дискомфорт уславленого митця, який увійшов у смугу розладу в «стосунках з іншими». І, природно, намагається спертися на власне ім'я, на славу. Тут усе по-людськи ясно.

Час був найкризовіший, мотивації вчинків і поривань людини за таких надзвичайних обставин могли бути відповідно непростими. Я знаю про дружні стосунки Бажана з Довженком, першу Бажанову монографію про Довженка (1930 р.), повоєнні прикрі взаємини, тому вирішив, якщо вдасться, пролити додаткове світло на згадуваний у листі Олександра Петровича епізод зі вступом до партії й відвертою неприязню до М. Бажана. С. Журахович, якого я ознайомив з листами, заперечує Довженкову версію: «Я працював якраз у газеті «За Радянську Україну» від самого початку її створення. Стосунки з полковим комісаром Бажаном були напрочуд неуставні — людські. Микола Платонович ніяк себе не виділяв. Працювалося дуже добре, хоч було надзвичайно важко. Щодо партійності — такого питання, взагалі, не існувало. Безпартійними в газеті були С. Воскрекасенко, Самченко, А. Шиян, Д. Гринько. Та й Андрій Малишко був тоді лише кандидатом... Я схильний пояснити лист настроєністю Олександра Петровича — він уже до нас приїхав увесь напружений, нервово виснажений, що на той час легко можна було зрозуміти».

Оці всі деталі потаємної біографії потребують глибокого дослідження в розмаїтих площинах — психологічній, морально-філософській, історично-джерелознавчій, мистецтвознавчій. Психологічний ключ Е. Фромма допомагає роздивитись рентгенограму людської душі, висвітлити пітьму суперечливих мотивів і оцінок.

«У народній державі народне світовідчуття повинно в кінцевому висновку привести до тої шляхетної ери, коли люди бачитимуть своє завдання не в покращенні породи собак, коней і кішок, а в піднесенні самого людства; ери, коли один буде свідомо й мовчазно зрікатись, а один — радісно віддавати й офірувати», — так писав Гітлер у «Майн кампф». Оце вже реальна вихідна суспільствознавства й соціальної психології доби тоталітаризму, коли відбувається підміна понять і дуже хочеться жити в «атмосфері авангарду державного штату»...

І знову виникають питання. Чи можна стати на прю з «народною державою»? Чи може хтось бути проти «шляхетної ери»? А може все-таки якось спробувати пробитися в «атмосферу державного горіння» й «вітчизні віддати не вигризки душ, а всю повноцінність життя, або смерті»? Хіба це не з тої ж таки опери? Опери, яку ми так полюбляємо слухати до сьогоднішнього дня.

Ніколи не забуваймо про конкретні умови, за яких життя і творчість доповнювали одне одного. Гадаю, не варто їх штучно відокремлювати, розривати, бо єдність таки існувала, хоч Довженко все робив, щоб біографія, борони Боже, не проскочила, не проникла у фільми. «Народній державі» не потрібна заплутана біографія... Тим

ися. Бодай при-
людську конкрет-
необережні» вчи-
сті. Тому надаю
значення п о т а-
графії Олександ-
ра, що відкрива-
домих листах, до-
сідах, свідченнях
знайомих, його
«Щоденникові».
що новій укра-
рації Довженко
потрібний, ніж
ому поколінню, і
ки краще розумі-
спадщині вели-
ра. Їм, сподіва-

риканського психолога Еріха Фрома. «Ми знаємо, що людина може намагатися усунути суперечності у своїх почуттях,— писав він,— за допомогою ідеологічної конструкції чи приховати затиснену думку такою раціоналізацією, в якій виражається протилежна ідея. Розуміння дії підсвідомих сил навчило нас ставитися до слів скептично, а не приймати їх за чисту монету».

Власне, йтиметься про феномен великою мірою суспільствознавства, соціальної психології, аніж творчості.

з Довженком, першу Бажанову монографію про Довженка (1930 р.), повоєнні приязні взаємини, тому вирішив, якщо вдасться, пролити додаткове світло на згадуваний у листі Олександра Петровича епізод зі вступом до партії й відвертою неприязню до М. Бажана. С. Журахович, якого я ознайомив з листами, заперечує Довженкову версію: «Я працював якраз у газеті «За Радянську Україну» від самого початку її створення. Стосунки з полковим комісаром Бажаном були напрочуд неуставні — часом, його незвична біографія всупереч усьому проривалась у майже всі його твори. Це — тема великої окремої роботи. Цілком природно, що біографія Довженка ставала основним змістом у його листуванні.

Та чиясь «дбайлива» рука майже регулярно обтинала гострі кути біографії, формувала вже відомий міф і не дозволяла руйнувати усталеної легенди. Особливо, якщо йшлося про «Державну справедливість».

Однак усе по порядку.

самого життя О. Довженка. На цьому шляху на нас чатують не менші небезпеки, ніж під час вивчення творчості. Специфіка художнього мислення має тяжіння до єдності особистості митця і творчого осягнення доби, середовища, розмаїтих конфліктів, свідком яких він стає. Як на мене, радянське мистецтво знає три способи утвердження «я». Перший — відверте заробітчанство, беззастережна відкрита спекуляція на темах, датах. Їхній щит і меч — метод соціалістичного реалізму, усвідомлення з побутовими клопотами, зі стражданнями конкретної людини від суспільної недосконалості, від брутальності вождів та їхніх посіпак. Спробуймо збагнути художника Довженка крізь призму отих клопотів невидимих страждань.

Мене ніколи не перестануть дивувати купюри в листах, які тихесенько мандрували з попереднього видання (див.: «Дніпро», 1966. Т. 5. С. 356—363) в усі наступні. Ви, читачу, зараз побачите, що ж саме від вас десятки

гей! І
креслен
Так-от,
текстом
Четв
купюри
О. Довж
стри:
давсь,
квартир
не хват
брали
міністр
сиш жи
художн
його см
же зар
кий гро

Роман КОРОГОДСЬКИЙ

МІФ І ЖИТТЯ ДОВЖЕНКА

ся з'єднати Дов-
млю (і твір, і Ук-
«культурними пе-
ми» — давніми
апокрифами, пое-
гендами, переказа-
ми, казками, піс-
смогонічними на-
рвісними уявлен-
рядами, якими
вонений світ мит-
далеко не здатні
го справді непрос-
ерез багато-бага-
і передусім —
чну недорозвине-
к використовували
о чарівника, і ще
о часу й потрібні
няки зусилля, щоб
о серед нас жив
геній», як нази-
ктор Шкловський.
ьно-пошле, жор-
льство було заці-
ше в ідеологічно-
танні надлому ви-
уші й продовжу-
пресингувати.

о, щира слов'янсь-
оет, за природним
анням — роман-
тний був на інте-
«гру в бісер» чи
шені. Він просто
був віддати свій
й небесний голос
й хор.

ти потаємної
які тут наведено,
ь складні взаємо-
іж його прагнен-
ами і справами.
ртовність. І на-
ість піти проти се-
ити до партії.

аборони КПУ це
ся дивно, майже
чно, але і в цьо-
біографії є своя
еографія. Довжен-
КП(б), був виклю-
ртії під час першої
втрату документів.
загубили в Берлі-
ьстві, де на почат-
ків працював дип-
тківець. Йому не
вали вступити на
ін категорично від-
Згодом і докумен-
лися — вони ви-
али за шафу, але
твердо вирішив
ртійним. І ось, на-
час страшних по-
ого року війни з
Довженко, виявля-
вий знову вступити
щоб мати можли-
тися на передо-
дакторській роботі
тор, кінематогра-

ося до проникливих
ень відомого аме-

Василь Стус не випадково назвав свою роботу про П. Г. Тичину «Феномен доби». У психоаналізі Олександра Петровича бачимо сліди підсвідомого прагнення підверстати під суб'єктивне ставлення до нього державних інститутів, їхньої згубної моралі. «Трагедія мого особистого життя полягає в тому, що я виріс зі своєї кінематографії. (...) Я позбавлений творчості в житті, позбавлений радощів творчості на користь народу, — і тепер зверніть увагу на пояснення причин трагедії.— Я не живу в атмосфері державного горіння, в атмосфері авангарду державного штату (?). Мене туди не пущено. Тому ізольований і самотній, я мучуся в критицизмі і в боязні за долю народу, може, часом втрачаючи вірні пропорції в балансі добра і зла». В самоаналізі Довженка є страждене прагнення пояснити собі дискомфорт душі, свою трагедію. Однак, як на мене, бракує нещадного бічного освітлення, й тому втрачається вплив, можливо, вирішальний вплив «феномену доби» з його несамовитою владою деформувати свідомість і душі людські. Особливо, якщо перед нами доля видатного художника.

У ВСЕСВІТІ цивілізоване суспільство цей конфлікт історично трансформувало, й ми читаємо в спеціальних студіях уже цитованого В. Фрома: «Йтиметься про пристрасне прагнення слави. Якщо сенс життя став сумнівний, якщо стосунки з іншими й з самим собою не дають упевненості, то слава стає одним із засобів, які здатні позбавити людину сумнівів. (...) Якщо ім'я людини відоме сучасникам, і він може сподіватися, що так воно буде завжди, його життя набуває змісту і значення, вже завдяки його віддображенню в свідомості інших».

У листах до А. Редька особливо відчутний дискомфорт уславленого митця, який увійшов у смугу розладу в «стосунках з іншими». І, природно, намагається спертися на власне ім'я, на славу. Тут усе по-людськи ясно.

Час був найкризовіший, мотивації вчинків і поривань людини за таких надзвичайних обставин могли бути відповідно непростими. Я знаю про дружні стосунки Бажана людські. Микола Платонович ніяк себе не виділяв. Працювалося дуже добре, хоч було надзвичайно важко. Щодо партійності — такого питання, взагалі, не існувало. Безпартійними в газеті були С. Воскрекасенко, Самченко, А. Шиян, Д. Гринько. Та й Андрій Малишко був тоді лише кандидатом... Я схильний пояснити лист настроєністю Олександра Петровича — він уже до нас приїхав увесь напружений, нервово виснажений, що на той час легко можна було зрозуміти».

Оці всі деталі потаємної біографії потребують глибокого дослідження в розмаїтих площинах — психологічній, морально-філософській, історично-джерелознавчій, мистецтвознавчій. Психологічний ключ Е. Фромма допомагає роздивитись рентгенограму людської душі, висвітлити пітьму суперечливих мотивів і оцінок.

«У народній державі народне світовідчуття повинно в кінцевому висновку привести до тої шляхетної ери, коли люди бачитимуть своє завдання не в покращенні породи собак, коней і кішок, а в піднесенні самого людства; ери, коли один буде свідомо й мовчазно зрікатись, а один — радісно віддавати й офірувати», — так писав Гітлер у «Майн кампф». Оце вже реальна вихідна суспільствознавства й соціальної психології доби тоталітаризму, коли відбувається підміна понять і дуже хочеться жити в «атмосфері авангарду державного штату»...

І знову виникають питання. Чи можна стати на прю з «народною державою»? Чи може хтось бути проти «шляхетної ери»? А може все-таки якось спробувати пробитися в «атмосферу державного горіння» й «вітчизні віддати не вигризки душ, а всю повноцінність життя, або смерті»? Хіба це не з тої ж таки опери? Опери, яку ми так полюбляємо слухати до сьогоднішнього дня.

Ніколи не забуваймо про конкретні умови, за яких життя і творчість доповнювали одне одного. Гадаю, не варто їх штучно відокремлювати, розривати, бо єдність таки існувала, хоч Довженко все робив, щоб біографія, борони Боже, не проскочила, не проникла у фільми. «Народній державі» не потрібна заплутана біографія... Тим

С ПОЧАТКУ творчість Довженка я сприймав контрасно: так, співець, який мені чужий. Але ж і геній-художник, який захоплює уяву. Міф охороняют [illegible]ологічні к[illegible]ри, елеме[illegible]рні служки [illegible]ни. Тут усе ясно. Але ж є щирі, живі душі, які розкурюють фіміам біля високого жертовника, і міф здіймається до хмар. Чи вони не бачать очевидного, що в храмі Довженкової культури вже давно зупинилася галасливим постоєм [illegible]саро-мо[illegible]ська кіннота, [illegible]п'ятиярусний красень іконостас частково пустили на паливо, щоб зварити шурпу й бішбармак?..

Я не знаю до цього часу, як відповісти на це питання. Мені також, як кожному українському інтелігентові, неприємно читати в романі М. Булгакова «Біла гвардія» опис служби Божої і параду військ УНР. Це написано, насамперед, антиісторично, тенденційно, злобно. Та я це розумію: очима білого офі[illegible] саме [illegible]ий вигляд пови[illegible]а була [illegible]и площа Богдана Хмельницького в той день. Неприємно, але це нормально. Та зовсім ненормально, хоч гвалт кричи, як несприйнятливо, коли точнісінько таку ж саму сцену створено в «Арсеналі». Уявляю собі, яка опінія була після виходу фільму на екран 1929 року. Тому читав сторінки однієї з найгрунтовніших монографій Роміла Соболєва про майстра «Олександр Довженко» (1980 р.) з особливою увагою. Цьому епізодові було присвячено розгорнуту розмову. Моє враження таке: епізод інспіровано тим клятим соціальним замовленням, на яке змушений був озиватися Довженко. Епізод з «Арсеналу», побачений режисером-сатириком, мав прозвучати, як поховальний дзвін за навіки втраченою надією. Це — пародія на історію, хоч розписано було події яскраво і дотепно. А Соболєвим — зловтішно!

Роміле Павловичу, смакуючи епізодом, ви помилились. Із задоволенням про таке згадую 21 січня кожного року, коли беру участь у злученні, мітингах, молебнях на майдані перед Софією Київською. Отож, констатую: ви помилились, але то байка...

Помилився геній! А це вже драма.

Другою причиною є міфологізація вже не творчості, а лений у міру порядності. Другий — повне невизнання ідеологічного доктринерства. На жаль, із зрозумілих причин таких творців мало: Ліна Костенко, Алла Горська, Людмила Семикіна, Галина Севрук, Михайлина Коцюбинська, В. Стус, Є. Сверстюк, І. Світличний, І. Калинець, Р. Іваничук, Вал. Шевчук, Л. Танюк, Григір Тютюнник; у кіно — С. Параджанов, Кіра Муратова, Р. Балаян; є ще Г. Гавриленко, Г. Якутович, В. Кушнір, Р. Петрук, Б. Сорока, І. Остафійчук, Стефанія Шабатура, В. Сільвестров, В. Губа і ще з десяток «білих ворон», але вони творять «усупереч». Як не драматична доля багатьох з них, справжня трагедія спіткала представників третього стилю утвердження свого творчого «я». Трагедія тим більша, вражаючіша, чим вища міра обдарування, таланту. Класичний, гадаю, приклад подав наш незабутній Павло Григорович, геніальний поет, художник, якому не вдалося знайти рятівної стежки всередину самого себе. В усі часи він складав, гадаю, поезії Божественного звучання, Божественного призначення, краси та змушений був сплачувати тяжку, а часом ганебну для поета данину кесареві... Я усвідомлюю, що пропоную лише схему, що в реальному житті психологічні чинники, якісь суперечливі мотиви поєднують, виправдовують, емоційно стишують, знаходять тисячу і одну причину доладно пояснити собі той чи той компроміс, не довести до руйнівного конфлікту особистості. І тоді, уявіть, наприкінці життя, Поет може сказати, що в нього було дві матері: «Одна — мене народила, а друга — Комуністична партія»... Навіть за умови, що 1966 року в масовій свідомості ще не було ясності щодо вигаданої ролі «партії особливого типу», яку нам усе життя небезуспішно нав'язували словом і терором, навіть за всієї розчуленості залу, що справді щиро вітав ювіляра, ця заява Павла Григоровича здалася макабричною.

Т ИМ часом життя художника завжди постає в двох площинах, або двох вимірах. Буттєвий рівень, вічність — легенда для масової свідомості. А тут же поруч — щоденне існування ... років приховували. І здивуєтесь...

Переді мною фотокопії листів О. Довженка до Ю. Тимошенка, О. Довженко (матері) і П. Довженко (сестри).

Перша купюра з листування до Тимошенка: «Особливо порадувало мене те, що Вам не помагають зробитися нещасною людиною навіть Горьківські найкращі ліки. Киньте їх негайно під три чорти. Те, що Ви носите в собі, в сто раз коштовніше від усього його письма». Далі за текстом (див. с. 319). Як бачите, «замах» на класика?

Друга: «...і тоді Вам не страшний буде ні народний... (Купюра: Гнат Юра республіки, ні Чабаненко, ні всі вельможні вітії, що затікають смальцем самозакоханості, признані всім кутком українським». Далі за текстом (с. 324). Тут необхідний найкоротший коментар. Якщо Горький, Гнат Юра — знані діячі, то Іван Іванович Чабаненко, режисер, професор, заступник міністра культури УРСР, пропагандист українського провінційного кіно — маловідомий, здавалось, діячик, а дивись, як прореагувала «Державна справедливість» — завдати прикрості своїм не дозволяє. Торжествує принцип «Хто не з нами, той проти нас»...

Третя: «Тепер щодо Київської оперети... (купюра: Чабаненка з його невдоволенням і Вашої долі. Не думайте, Юрко, що я хочу атестувати Вас чи ганьбити Чабаненкове ім'я, але хай мені Бог дарує, я коли побачив його в кінці сорок другого року в Москві на ювілеї Лесі Українки, ну такий же він показавсь мені провінціальний, що я не знав куди мені дітись. Він виступав тоді на сцені в ролі чтеца якогось її вірша. Се було вельми погано, Юра. Причому, видно, що людина він симпатична, добра, чесна. Але його байронська сорочка, не кажіть мені, що се од бідності, його манера триматись на сцені, промовляти, творити красу, в сьому було щось таке наївне, неначе він вийшов з-за копиці пахучого сіна з букетом квітів у руках, і корови десь мукають далеко за річкою, і соловейко щебече. **Господи, прости мені, я теж був такий, очевидно, років тридцять п'ять тому назад, коли риба була більша, каша смачніша і голоси в хлопців гучніші. Гай-гай! Гей-**

то. Тіс
ці!» Д
327).
«Гро
фесору
годні а
сентяб
грішми
раз ск
ва сво
хотів п
кстом
купюр
наочни
ідеолог
Держа
(Горьк
віть Ч
дозвол
Друга
мого
ських
тик не
ки пра
являти
статки
причин
щоб х
«Держ
обійшл
ланові
того,
весь с
цеві не
ня.

Н

партне
Партії
міти:
сав «У
кредит
чого т
ється.
набита
нього
він не
Їм не
никли
но від
спроти
досвід
тверді
Зно
сивни
«Про
лена
1942-
років
остато
несфо
уявле
нію с
ника
ною
ним
зорна
го
його
умов
Мо
— лі
Довже

ГОЛОС України

незвична біогра-
усьому прори-
же всі його тво-
ма великої окре-
Цілком природ-
афія Довженка
вним змістом у
ні.

«дбайлива» рука
ярно обтинала
біографії, фор-
відомий міф і не
уйнувати устале-
Особливо, якщо
«Державну спра-

по порядку.

Роман КОРОГОДСЬКИЙ

ТЯ ДОВЖЕНКА

АТКУ творчість
енка я сприймав
расно: так, спі-
мені чужий. Але
дожник, який за-
у. Міф охороня-
чні к... ри, еле-
ужки ... ни. Тут
е ж є щирі, жи-
розкурюють фі-
високого жертов-
здіймається до
ни не бачать оче-
в храмі Довжен-
ури вже давно
галасливим пос-
-мо... ська кін-
яру...й красень-
частково пусти-
во, щоб зварити
бармак?..

ю до цього часу.
и на це питання.
, як кожному ук-
інтелігентові, не-
тати в романі
ва «Біла гвардія»
и Божої і параду
. Це написано,
антиісторично,
злобно. Та я
очима білого
ме...ій вигляд
ла ...и площа
мельницького в
Неприємно, але це
Та зовсім ненор-
гвалт кричи, як
ливо, коли точні-
ж саму сцену
«Арсеналі». Уяв-
яка опінія була
у фільму на ек-
року. Тому читав
ної з найгрунтов-
графій Роміла Со-
майстра «Олек-
енко» (1980 р.) з
увагою. Цьому епі-
присвячено роз-
змову. Моє вра-
е: епізод інспіро-
лятим соціальним
м, на яке змуше-
зиватися Довжен-
з «Арсеналу», по-
режисером-сатири-
розвучати, як по-
дзвін за навіки
надією. Це — на-
сторію, хоч розпи-
події яскраво і до-
Соболєвим — зло-

Павловичу, смаку-
м, ви помилились.
енням про таке
січня кожного ро-
еру участь у злу-
нгах, молебнях на
ред Софією Київ-
ж, констатую: ви
, але то байка...

ся геній! А це вже

причиною є міфо-
же не творчості, а

самого життя О. Довженка. На цьому шляху на нас чатують не менші небезпеки, ніж під час вивчення творчості. Специфіка художнього мислення має тяжіння до єдності особистості митця і творчого осягнення доби, середовища, розмаїтих конфліктів, свідком яких він стає. Як на мене, радянське мистецтво знає три способи утвердження «я». Перший — відверте заробітчанство, беззастережна відкрита спекуляція на темах, датах. Їхній щит і меч — метод соціалістичного реалізму, усвідомлений у міру порядності. Другий — повне невизнання ідеологічного доктринерства. На жаль, із зрозумілих причин таких творців мало: Ліна Костенко, Алла Горська, Людмила Семикіна, Галина Севрук, Михайлина Коцюбинська, В. Стус, Є. Сверстюк, І. Світличний, І. Калинець, Р. Іваничук, Вал. Шевчук, Л. Танюк, Григір Тютюнник; у кіно — С. Параджанов, Кіра Муратова, Р. Балаян; є ще Г. Гавриленко, Г. Якутович, В. Кушнір, Р. Петрук, Б. Сорока, І. Остафійчук, Стефанія Шабатура, В. Сільвестров, В. Губа і ще з десяток «білих ворон», але вони творять «усупереч». Як не драматична доля багатьох з них, справжня трагедія спіткала представників третього стилю утвердження свого творчого «я». Трагедія тим більша, вражаюча, чим вища міра обдарування, таланту. Класичний, гадаю, приклад подав наш незабутній Павло Григорович, геніальний поет, художник, якому не вдалося знайти рятівної стежки всередину самого себе. В усі часи він складав, гадаю, поезії Божественного звучання, Божественного призначення, краси та змушений був сплачувати тяжку, а часом ганебну для поета данину кесареві... Я усвідомлюю, що пропоную лише схему, що в реальному житті психологічні чинники, якісь суперечливі мотиви поєднують, виправдовують, емоційно стишують, знаходять тисячу і одну причину доладно пояснити собі той чи той компроміс, не довести до руйнівного конфлікту особистості. І тоді, уявіть, наприкінці життя, Поет може сказати; що в нього було дві матері: «Одна — мене народила, а друга — Комуністична партія»... Навіть за умови, що 1966 року в масовій свідомості ще не було ясності щодо вигаданої ролі «партії особливого типу», яку нам усе життя небезуспішно нав'язували словом і терором, навіть за всієї розчуленості залу, що справді щиро вітав ювіляра, ця заява Павла Григоровича здалася макабричною.

ТИМ часом життя художника завжди постає в двох площинах, або двох вимірах. Буттєвий рівень, вічність — легенда для масової свідомості. А тут же поруч — щоденне існування з побутовими клопотами, зі стражданнями конкретної людини від суспільної недосконалості, від брутальності вождів та їхніх посіпак. Спробуймо збагнути художника Довженка крізь призму отих клопотів невидимих страждань.

Мене ніколи не перестануть дивувати купюри в листах, які тихесенько мандрували з попереднього видання (див.: «Дніпро», 1966. Т. 5. С. 356—363) в усі наступні. Ви, читачу, зараз побачите, що ж саме від вас десятки років приховували. І здивуєтесь...

Переді мною фотокопії листів О. Довженка до Ю. Тимошенка, О. Довженко (матері) і П. Довженко (сестри).

Перша купюра з листування до Тимошенка: «Особливо порадувало мене те, що Вам не помагають зробитися нещасною людиною навіть Горьківські найкращі ліки. Киньте їх негайно під три чорти. Те, що Ви носите в собі, в сто раз коштовніше від усього його письма». Далі за текстом (див. с. 319). Як бачите, «замах» на класика?

Друга: «...і тоді Вам не страшний буде ні народний... (Купюра: Гнат Юра республіки, ні Чабаненко, ні всі вельможні вітії, що затікають смальцем самозакоханості, признані всім кутком українським». Далі за текстом (с. 324). Тут необхідний найкоротший коментар. Якщо Горький, Гнат Юра — знані діячі, то Іван Іванович Чабаненко, режисер, професор, заступник міністра культури УРСР, пропагандист українського провінційного кіно — маловідомий, здавалось, діячик, а дивись, як прореагувала «Державна справедливість» — завдати прикрості своїм не дозволяє. Торжествує принцип «Хто не з нами, той проти нас»...

Третя: «Тепер щодо Київської оперети... (купюра: Чабаненка з його невдоволенням і Вашої долі. Не думайте, Юрко, що я хочу атестувати Вас чи ганьбити Чабаненкове ім'я, але хай мені Бог дарує, я коли побачив його в кінці сорок другого року в Москві на ювілеї Лесі Українки, ну такий же він показавсь мені провінціальний, що я не знав куди мені дітись. Він виступав тоді на сцені в ролі чтеца якогось її вірша. Се було вельми погано, Юра. Причому, видно, що людина він симпатична, добра, чесна. Але його байронська сорочка, не кажіть мені, що се од бідності, його манера триматись на сцені, промовляти, творити красу, в сьому було щось таке наївне, неначе він вийшов з-за копиці пахучого сіна з букетом квітів у руках, і корови десь мукають далеко за річкою, і соловейко щебече. **Господи, прости мені, я теж був такий, очевидно, років тридцять п'ять тому назад, коли риба була більша, каша смачніша і голоси в хлопців гучніші. Гай-гай! Гей-гей! Ге-ге-ге-ге-гей...** (підкреслення моє. — **Р. К.**). Так-от, Юрко...». Далі за текстом (с. 324).

Четверта, п'ята й шоста купюри пов'язані з листами О. Довженка до матері й сестри: «...Недавно я довідавсь, що в мене забрали квартирю, якомусь міністру не хватило квартири, так забрали мою. Бідний, бідний міністр — подумав я, ти мусиш жити на квартирі свого художника, сподіваючись на його смерть. Яка Нудота! Отже зараз я вже й не київський громадянин зовсім. Отак-то. Тісно міністрам в столиці!» Далі за текстом (с. 327).

«Грошей ми передали професору Дудко по август. Сьогодні або завтра посылаем за сентябрь. Запізнились ми з грішми тому, що в самих зараз скрутновато. Проте, слова свого додержимо так, як хотів професор». Далі за текстом (с. 327). Мета цитацій купюр очевидна — зробити наочними причини. Перша — ідеологічно-охоронні функції Державної табелі про ранги (Горького, Гната Юру й навіть Чабаненка не руш — дозволяється тільки хвалити). Друга — оберігання міфа самого Довженка від «житейських домішок» (поет-романтик не має дбати про «мідяки правд», до того ще й виявляти свої фінансові нестатки). Але найсуттєвіша причина — не доведи Боже, щоб хтось не подумав, що «Державна справедливість» обійшла увагою свого найталановитішого співця. Гірше того, просто скандал на весь світ — створила вигнанцеві нестерпні умови існування.

НАЙТАЛАНОВИТІШИЙ художник доби дійсно був незручним партнером для можновладців. Партію і уряд можна зрозуміти: драматург, який написав «Україна в огні», втратив кредит довіри — хтозна до чого тільки він не додумається. Зокрема, хто знає, чим набита його шухляда, що в нього в голові? А чи часом він не пише «Щоденники»? Їм не можна відмовити в проникливості — вони вже давно відчували довженківський спротив, але мали неабиякий досвід — перемелювали й твердіших і моцніших.

Знову пригадався імпульсивний зойк Юлії Іполітівни: «Про найголовніше я позбавлена права писати». Це було 1942-го. Минуло двадцять років і, боюсь, залишилась остаточна деформація душі, несформованість понять і уявлень про трагічну поліфонію світу. Сирітство художника й туга за Батьківщиною не стане для неї власним болем. Залишиться ілюзорна мрія продовжувати його справу, примножувати його славу — за будь-яких умов творити його міф.

Монополія в усякій справі — лихо. Як тільки помер Довженко, відкрилась можливість друкувати його **вибрані твори.** Вибирала, природно, Ю. Солнцева. Все свідоме життя Юлія Іполітівна була переконана, що «про найголовніше позбавлена права писати». Ще одна драма. Ще одна жертва. А втім, може обітниця мовчання? Якась таємниця?

Відомо й гірше: в 60-х роках, готуючи німі довженківські фільми для поновлення в прокаті, певно, не без відома й участь Ю. Солнцевої переписувались титри, скорочувались окремі епізоди навіть таких класичних творів, як «Арсенал», «Земля» а також «Іван».

Тобто жертовник міфу Довженка вимагав уже реальних жертв по смерті Художника, і перша Жриця цього храму, не замислюючись, творила все, що вимагали обставини. Обставини ж чомусь завжди проти нас. Ось і виник просто на VI з'їзді кінематографістів України скандал зі спадщиною Довженка (див. «ЛУ» № 42 за 1990 р.).

«Було колись...». «Минулося...».

Та ні, мої зітхання оптимістичні, хоча б тому, що вперше за всю нашу нещасливу історію ми можемо спокійно говорити про сокровенне. Писати щиро й ставити найболючіші запитання. Зокрема: чому історія останніх 70-х років балувала різнокаліберних чабаненків і дочасно звела в могилу Яновського, Довженка?

Тільки спочатку запитання може видатись риторичним. Так, умерти було легше, ніж жити, та це запізніла «мудрість» від сьогоднішнього дня. Ось чому страждає геній, у якого відібрали «квартирю» — право повернутися на Батьківщину. Спитайте подумки у великомучеників української культури, чи їм хотілося відправитись у небуття з політичних чи ідеологічних мотивів? Що, зокрема, відповів би рафінований художник-бойчукіст професор Іван Іванович Падалка про свою напрочуд фальшиву картину «Збирання помідорів», у якій оспівав колгоспний достаток напередодні голодомору. «Партія веде»? А «Із-за гір та з-за високих»?, «Людина стоїть в зореноснім Кремлі»? Безліч подібних документів засвідчують, що видатні художники намагались відкупитися від сатани, аби прислужитися культурі народу. І втрати на цьому шляху вражаючі. І необхідно, гадаю, катарсисно пережити, переосмислити цю моторошну трагедію, що до кінця нам невідома, а в мистецтві — не виражена. І тогочасні гасла, навіть якщо вони записані в щоденниках чи передсмертному листі, чи жахному покаянному самовикритті, ми повинні сприймати як людські документи надзвичайно складної психологічної мотивації. Не треба відкидати й елемент щирості, але такий елемент, що своїм походженням зобов'язаний екстремальним умовам, у яких виникала ця щирість. Без віри не можна жити, а вірити дозволяли тільки в комунізм.

...19 серпня 1991 року злочинні блазні розіграли черговий фарс у комуністичному театрі абсурду і з шумом провалилися. Дім Кагановича — Постишева — Щербицького — Гуренка був режисерською лабораторією, в надрах якої творились усі трагедії українського народу. І ось нарешті — безславний фінал комунізму.

Незалежна Україна — просто подарунок на уродини Олександра Довженка.

Львів.

Найталановитіший художник доби дійсно був незручним партнером для можновладців. Партію і уряд можна зрозуміти: драматург, який написав «Україна в огні», втратив кредит довіри — хтозна до чого тільки він не додумається. Зокрема, хто знає, чим набита його шухляда, що в нього в голові? А чи часом він не пише «Щоденники»? Їм не можна відмовити в проникливості — вони вже давно відчували довженківський спротив, але мали неабиякий досвід — перемелювали і твердіших, і моцніших.

Довженко, щира слов'янська душа, Поет, за природним світовідчуттям — романтик, не здатний був на інтелектуальну «гру в бісер» чи дулю в кишені. Він просто змушений був віддати свій неповторний небесний голос у загальний хор.

Специфіка художнього мислення має тяжіння до єдності особистості митця і творчого осягнення доби, середовища, розмаїтих конфліктів, свідком яких він стає.

На що здебільшого скаржаться працівники місцевих закладів культури? Які конфлікти виникають найчастіше серед учительських колективів? Уже склався певний стереотип щодо цього: хтось комусь симпатизує, а комусь не подобається, хтось з кимось конфліктує, хтось консерватор, а хтось демократ...

З подібними проблемами до редакції завітали дві працівниці Ставищенського районного будинку культури, що на Київщині.

КОНСЕНСУС МІСТЕЧКОВОГО МАСШТАБУ

Він конче потрібний людям, що знаходяться в одному човні

— У нашому РБК,— розповіли вони,— склалася така ситуація, що на керівні посади прийшли номенклатурники. Нинішній директор, наприклад, раніше очолював рибгосп. А тепер, щоб підтримувати свій авторитет, усіляко намагається позбутися працівників із спеціальною освітою.

Одна з відвідувачок — Раїса Поштар — уже звільнена з роботи. Її колега Ганна Ляшенко ще працює, але нещодавно подала заяву на звільнення.

Довелося-таки виїхати в райцентр. Ось і бувалий в бувальцях РБК. Грюкають машини на вибоях, курява стовпом. На асфальті перед входом — автограф: «В. Цой гр. «Кино». Директор — літній чоловік в окулярах — розповідає, немов розмірковує вголос:

— Я прагну робити все для духовного відродження. І знаєте, дещо вдається. Стосовно ж Ганни Василівни,— я не перший директор, з яким вона конфліктує, доводячи, що вона талант, а всі інші — так собі, сірі конячки. Ніде правди діти: спеціаліст вона дуже добрий. Та хіба ж це дає підстави коверзувати? Петро Диба запитально подивився на мене.

Свого часу Ганна Ляшенко також очолювала цей заклад. При ній отримали звання народних агітбригада і хор.

Проте не все йшло гладко. Не раз доводилося вступати в протиборство з районним начальством. Ну а закінчилося все звільненням. Згодом поновили на посаді, проте добровільно залишила директорське крісло: «Все одно зживуть». Нині веде народну самодіяльність. Прагне віднайти щось нове, працювати нестандартно. Але десь підсвідомо нуртує думка: не розуміють її, не підтримують, як слід. А тут ще й звільнення Раїси Поштар. Куди все хилиться? На душі від цих міркувань неспокійно.

Стосовно звільнення Раїси Поштар Петро Адамович витяг спеціальні картки виходу на роботу, заведені на кожного працівника.

— Вона епізодично з'являлася на роботу. Після розмови з цього приводу написала заяву, а через деякий час пішла.

Не погодитися з директором важко. Формально на його боці закон. Однак дозволю собі дещо заперечити. Районний будинок культури — специфічний заклад. Це своєрідний методичний центр, у якому має панувати дух творчої змагальності. Тут не можна вимірювати все лише кількістю виходів на роботу. Тим паче в доробку Раїси Володимирівни — дитячий театр-студія, виступи у фольклорних колективах.

Жінки впевнені, що директор захоплюється адмініструванням, бо не розуміє суті культурницької роботи:

— Що він тільки не очолював: і районну ДНД, і кінофікацію, і рибгосп... Справді, куди партія не посилала, те й очолював.

У Петра Адамовича, навпаки, свої аргументи:

— Я все життя був невіддільним від культури. Де б не доводилося працювати, я завжди брав участь у художній самодіяльності, підтримував її, сам співав.

Що ж, самодіяльне мистецтво фактично тримається на ентузіастах. І думаю, навряд чи варто робити закид будь-якому працівникові на одній лише підставі, що раніше той був зайнятий в іншій галузі. Не було б аматорів серед колгоспників, сільської інтелігенції, керівників усіх ланок — задихнулася б народна творчість. Суть, мабуть, у іншому — в розумінні духу, стилю культурницької діяльності. Це не матеріальне виробництво, тут інші критерії, інші «показники».

За цим конфліктом явно простежується наслідок глибинних соціальних причин.

Директор, зокрема, стверджував, що допомагав Раїсі Поштар «вибивати» позичку на купівлю хати. Нині, щоб сплатити борги, жінка взяла на відгодівлю 25 телят. З такою кількістю тварин, як мовиться, вже не до співів. Звідси й почалися прогули. Вимушені. Бо людина самими умовами життя поставлена в безвихідь. Мені бачаться за цією долею долі тисяч культпрацівників, районної та сільської інтелігенції взагалі, зневажливе ставлення до яких протягом десятків років зсунуло їх на задвірки життя. Роль вічного прохача, постійне ущемлення розвинули підозрілість, вразливість, недовіру.

В умовах панування однієї ідеології вони, особливо неординарні, мислячі особистості, відчували подвійний гнів. Насаджуваний агіткультбригадам та й усій самодіяльності зміст швидше скидався на хунвейбінівські пасажі, ніж на відродження національної культури. Творчі обдарування не могли довго затримуватися в цій політичній круговерті.

Зате процвітало інше розуміння культури. То весілля, то похорон, то хрестини, то іменини, то проводи в армію. Усе потребує чи то радості, чи то сліз, але неодмінно — багато самогону та музики. Ганна Василівна пригадує, як після одного з виступів агітбригади баяніст-акомпаніатор так хильнув, що довго потім розшукували його баян по всіх городах та рівчаках. Смішно? Аніскільки. Тільки соромно. За себе насамперед.

Почуття невдоволеності, нереалізованих можливостей, чи довго так триватиме? Високопорядні люди за всіх умов уміли не впадати в розпач, не виливати свій гнів на іншого. Тільки згода може принести в наш дім спокій і достаток.

Про це я думаю, дивлячись і на «конфліктні сторони». Не лукавлю: і Ганна Ляшенко, і Раїса Поштар, і Петро Диба — приємні, щирі люди. У них своє світобачення і світосприйняття, свої традиції, звички. І загалом немало доброго роблять вони в райцентрі. Знають і про свої недоліки. В цілому вони — самокритичні, об'єктивні люди. А от не вистачає сил ступити назустріч одне одному, порозумітися. Важке життя робить нас нетерпимими. Що ж тоді — чекати, вчепившись в чуба ближньому, допоки настане світла година?

Є в маленькому райцентрі ще одна особливість. Не сподобалося тут тобі в одному місці, не порозумівся, приміром, з начальством — не грюкнеш дверима і далеко не підеш. Покрутишся без роботи і врешті-решт змушений знову кланятися тим, з ким недавно побив глечики. Це деформує психіку, руйнує мораль.

Свою кореспонденцію я назвав «Консенсус містечкового масштабу». Про згоду, про взаємну поступливість і великодушність повинні ми пам'ятати. Що зав'язано людиною, те має нею й розв'язуватися. Цікаво: хто ж перший виявить мудрість, ступить крок до порозуміння?

Володимир ТЕТЕРУК,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Ставище
Київської області.

Фото Михайла САЧКА.

КНИГИ ЗДОБУЛИ СВОБОДУ

Із спецфонду, що зберігався в надрах наукової бібліотеки АН України імені В. І. Вернадського, прийшла до широкого кола читачів велика «колекція» книг, які досі були доступні лише обраним. «Зал зарубіжної україніки», відкриття якого стало виразною прикметою сьогоднішнього життя незалежної України, зібрав понад шість тисяч видань, що випускалися в різні роки в Канаді, США, Франції та інших країнах світу.

До недавнього часу література українського зарубіжжя не доходила до земляків, які живуть на Україні, — її конфісковували митниці, відправляли у спецвідділи комітет держбезпеки. Тепер книги здобули свободу, стали фактором єдиної культури, єдиного українського народу, етнічні групи якого розкидані по всьому світу.

Ось чому такою людною була хвилююча церемонія відкриття «Залу зарубіжної україніки» в найбільшій бібліотеці республіки. Тут читав молитву священик Української православної автокефальної церкви отець Петро Бойко, який освятив нове вогнище духовності, дзвеніли струни бандури, звучали «Многая літа» і «Ще не вмерла Україна», вірші Василя Стуса, написані ним «удома», а видані за океаном.

Ініціатор створення нового залу, для якого було зарезервовано приміщення ще два роки тому, під час новосілля бібліотеки, — її директор М. І. Сенченко. Віднині у нас не існує «спецфонду», сказав він присутнім. Все, що в ньому зберігалось, відкрито людям. Велику допомогу подали нам вчені Едмонтонського, Гарвардського, Іллінойського університетів, наші зарубіжні співвітчизники, які надіслали монументальні дослідження з історії України, поетичні збірки, публіцистику, навчальні посібники з української мови, словники, велику кількість періодичних видань. Література української діаспори, що створювалась протягом десятиріч, поповнила нашу культурну скарбницю.

Про духовне відродження нації говорили професор Рочестерського університету в Нью-Йорку, редактор журналу «Сучасність» Тарас Гунчак, професор Іллінойського університету Дмитро Штогрин, народний депутат України Володимир Панченко, письменник Юрій Покальчук.

Зустріч з книжковим зібранням почалася знайомством з виставочними стендами, де перші відвідувачі знайшли для себе багато цікавого. Є тут «прапам'ятна книга», випущена 1941 року до 50-річчя поселення українців у Канаді, збірник музичних творів знаменитого співака Олександра Кошиця, є «Мартирологія українських церков» і «Мистецькі скарби українських вишивок», нариси про час Богдана Хмельницького і про старовинний Галич, словник шевченківської мови, укладений митрополитом Іларіоном, брошури «Наради і ухвали крайових з'їздів товариства об'єднаних українських канадців», датовані 1948-м, 1952-м, 1968-м роками. Ще більш цінні видання — на полицях книгосховища. Знайти їх можна з допомогою гіда-каталогу.

Л. КОРОБЧАК,
кор. Укрінформ.

ХОЧЕТЕ ЇСТИ — ВИРОЩУЙТЕ

Овочі серед рослинних продуктів займають значне місце в харчуванні. До їх складу входять вітаміни, білки, мінеральні солі, органічні кислоти та інші поживні речовини, які відіграють важливу роль у регулюванні нервової системи та шлункової секреції людини, сприяють кращому засвоєнню їжі, зокрема м'ясних та молочних продуктів (якщо вони у вас є), нейтралізують шкідливі кислоти. Систематичне споживання свіжих овочів протягом року зберігає здоров'я і працездатність. Тому пропонуємо вирощувати селеру, петрушку, пастернак, земляну грушу, кольрабі, мелісу та інші рослини. Їх листя, коренеплоди, бульби, стеблеплоди можна споживати впродовж року.

СЕЛЕРА — овочева дворічна рослина. Вирощують форми й сорти листкові, черешкові та коренеплідні. Першого року селера формує розетку прикореневих листків та коренеплід. На другий рік збережені в кагаті чи підвалі коренеплоди висаджують у грунт. За рахунок поживних речовин та укорінення спочатку відростають листки, пізніше — генеративні пагони, рослина квітує і дає насіння.

Застосовують селеру для лікування від ожиріння, ниркових хвороб, жовчно-кам'яної хвороби, подагри. Селера — ефективний кровоочисний засіб. Розмножується вона насінням. Розсаду вирощують у парнику, теплиці чи на підвіконні, а у квітні—травні висаджують у грунт (ширина міжрядь 45—60 см, між рослинами 15—20 см). У листкової селери листя зрізають протягом усього літа. Для зимового споживання коренеплоди викопують у вересні—жовтні. Середній урожай становить 60—80 кг з 0,1 га, листків та черешків — 20—40 кг. Очищені від землі коренеплоди зберігають у льоху або інших овочесховищах. Листя засолюють чи консервують. Дрібні нестандартні коренеплоди використовують для вигонки зелені у теплиці на стелажах або на підвіконні в ящиках чи вазонах. Через 10—15 днів з'являється листя, яке вибірково збирають протягом 2—3-х зимових місяців. Для вигонки селери кращими вважаються листковий сорт Красилівський та коренеплідний Яблуневий.

ПЕТРУШКА — цінна овочево-пряна рослина. Дворічна. Петрушка буває листковою й кореневою. Свіже, висушене листя листкової петрушки вживають для прикрашення різних страв, а також як запашну приправу до салатів, сирів, м'ясних, рибних і овочевих страв. Коренева петрушка використовується в консервній промисловості та в свіжому вигляді восени, взимку, навесні. Коренеплоди петрушки, як і селери, висаджують у теплиці чи на підвіконні.

Коренеплоди, залишені в грунті, взимку витримують зниження температури до 20° морозу, навесні відростають. З кінця березня по травень збирають листки. Потім рослини формують генеративні пагони, квітують і дають насіння.

Коренеплоди та листки петрушки, а особливо насіння, багаті на цінні вітаміни і здавна використовуються для лікування хвороб нирок, водянки та як кровоочисний засіб.

Розмножується петрушка насінням (на 10 кв. м потрібно 15—20 г насіння). Висівають рано навесні з міжряддям 46—60 см. Через 15—20 днів після появи сходів рослини проріджують на 5—7 см. У листкової петрушки листки зрізують вибірково протягом усього літа. Кращі сорти — Урожайна, Цукрова, Бордовиківська.

ПАСТЕРНАК — коренеплідна рослина. В дикому стані зустрічається по всій Європі та Азії. Культурні форми й сорти вирощувались заради коренеплодів, що мають солодкуватий смак і приємний аромат. У середні віки пастернак широко використовувався в їжі. З появою картоплі площі його посіву зменшились.

Коренеплоди використовують як приправу до різних страв, для соління огірків, помідорів та виготовлення овочевих консервів. Коренеплоди пастернаку входять до складу овочевих сухих сумішей. У коренеплоді містяться вітаміни B_1, B_2, аскорбінова кислота, каротин. Ефірної олії містить менше, ніж селера чи петрушка, тому коренеплід має солодкуватий присмак. Довго зберігається. Насіння пастернаку використовують у медицині для лікування бронхіальної астми.

Пастернак — холодостійка рослина. Взимку його зберігають у буртах, кагатах. Коренеплоди, залишені в грунті, викопують навесні для споживання. Середній урожай коренеплодів 80—120 кг з 10 кв. м. Розмножується пастернак насінням. Висівають з міжряддям 45—60 см, під час прорідження залишають одну рослину на 8—10 см. Кращі сорти — Студент, Ранній круглий.

Коренеплоди петрушки, селери, пастернаку подрібнюють і сушать у сушарках або просто на повітрі. За 8—10 днів маса висихає. Готову продукцію зберігають у скляних банках та пергаментних пакетах. Отже, вирощуючи селеру, петрушку, пастернак, можна мати пряну продукцію цілорічно.

МЕЛІСА, або як ще її називають — меліса лимонна, лікарська, лимонна м'ята, лимонна трава, маточник, цитрон-меліса — багаторічна рослина з родини ясноткових. Росте на узбіччях доріг, лісових галявинах, між кущами рослин. Подекуди вирощують на присадибних ділянках та полях спеціалізованих радгоспів.

Листя і стебло меліси мають приємний запах, тому й насіння накопичує ефірну олію, основною складовою частиною якої є запашний цитроль. Меліса також містить аскорбінову кислоту, каротин, органічні кислоти, гіркі та слизисті речовини, мінеральні солі. Листя і стебла (у свіжому та висушеному вигляді) використовують для маринування та консервування яблук, груш, слив, черешень, овочів. Використовують мелісу і як приправу для виготовлення різних соусів, м'ясних страв, салатів. Готують також мелісовий чай, напої, які поліпшують апетит, травлення шлунка.

З давніх-давен мелісу використовують і як лікарську рослину. Її вживають як засіб, що заспокоює нервову систему, тамує біль. З меліси добувають цінну ефірну олію для парфюмерної промисловості, а також для ароматизації безалкогольних напоїв.

Меліса — гарний медонос. У червні—серпні на рослині розкриваються білі або ледь рожеві квіточки, які виділяють нектар і дають добрий взяток. За сезон з одного гектара меліси одержують 150 кг меду. Досвідчені пасічники запашним листям меліси натирають усередині вулики, приваблюючи бджолині рої. Тому в народі побутують ще й такі її назви, як рійник, райовик, бджолина трава. Розмножується меліса насінням та поділом кореневища. Насіння висівають у теплицях, на грядках, починаючи з лютого до середини літа. Сіянці пікірують у горщечки, паперові стаканчики і через 60 днів висаджують на постійне місце з площею живлення 70×50 см. Навесні чи восени багаторічні кореневища ділять на частини (одна рослина може дати до 10 нових рослин). Із розсади першого року виростають невеликі стебла до 8—15 см, які стеляться по землі. Наступного року виростають генеративні стебла від 30 до 70 см заввишки.

Найкраще росте меліса на понижених і помірновологих грунтах, на добре освітлених сонцем ділянках. У затінених місцях розвивається гірше, накопичує менше ефірної олії. На одному місці може рости 8—15 років і більше. Тому потрібно вносити щороку достатню кількість органічних добрив перед весняним розпушуванням чи перекопуванням міжрядь.

Сировину з рослин заготовляють у стадії початкового цвітіння, причому за сезон її можна зрізувати 2—3 рази. Листя для приправи можна збирати все літо. Траву (листя, стебла) меліси сушать по можливості в затінку за достатнього провітрювання, розкладаючи тонким шаром. Щоб одержати насіння на другий, третій рік, рослини не зрізають. Вони квітують і у вересні—жовтні дають насіння.

КОЛЬРАБІ — дворічна рослина родини капустяних. Першого року виростає потовщений кулеподібний або довгасто-овальний стеблеплід. Має тонку шкірку світло-зеленого або фіолетово-блакитного кольору. На поверхні стеблеплода по спіралі розташовано до 20 листочків, рідше — в нижній частині й густіше — у верхній. Листя на довгих черешках. У їжу використовують стеблеплід і молоді листки.

Смак кольрабі в сирому вигляді нагадує капустяний качан, але ніжніший, смачніший. З стеблеплоду готують салати, овочеві супи, відварюють у підсоленій воді і смажать. У стеблеплоді накопичуються до 7,5 відсотків цукру, аскорбінової кислоти — набагато більше, ніж в апельсині чи лимоні. В міру дозрівання стеблеплоду, накопичення цукру збільшується, аскорбінової кислоти зменшується. У стеблеплоді є також вітаміни B_1 (тіамін), РР (нікотинова кислота), білок. До складу білка входять амінокислоти аргінін, валін, гістидин, лізин, треснін та ін. З мінеральних солей найбільше накопичується кальцію, фосфору, калію.

Кольрабі — скоростигла та холодостійка рослина. Сходи її не бояться заморозків, розсада витримує 4—5° морозу. Росте на легких родючих, з достатньою вологою грунтах.

Кращі строки висіву насіння на розсаду з третьої декади лютого до середини березня. У південних районах розсаду висаджують наприкінці березня, у північних районах — в середині квітня. Площа живлення ранньостиглих сортів 45×10 см, 45×15 см, середньостиглих — 45×25 см. Стеблеплоди ранньостиглих сортів збирають вибірково, коли вони досягають у діаметрі 5—6 см, середньостиглих — 10—12 см масою 80—120 г. У цей період стеблеплід змінює колір від темно-зеленого до світло-зеленого. В стеблеплодах діаметром 15 — 18 см розвиваються судинно-волокнисті гучки, внаслідок чого капуста стає грубішою і непридатною до їжі.

Для одержання стеблеплодів в осінній час насіння кольрабі висівають безпосередньо в грунт у першій декаді липня з міжряддям 45 см з наступною проривкою на 10—12 см.

Кольрабі можна вирощувати в сумісних посівах з помідорами з міжряддям 70 см. Спочатку висаджують розсаду кольрабі, пізніше — помідори. Стеблеплоди дозрівають наприкінці травня — на початку червня. Рослини помідорів у цей час починають квітувати, розростаються і на початку липня одержуємо з однієї площі два врожаї.

Щоб мати своє насіння, стеблеплоди кольрабі масою 1,0—1,5 кг викопують з корінням і зберігають у траншеях, підвалах, присипані землею, піском. Навесні перед посадкою стеблеплоди-маточники освітлюють та підрощують. При цьому їх щільно вкладають у канавки, присипаючи коріння землею. Стеблеплоди висаджують на постійне місце за схемою 60×50 см, притинивши (присипавши) їх землею. Через 20—25 днів після посадки настає фаза бутонізації, ще через 10—20 днів рослини зацвітають. А в червні — липні одержують насіння. Найкращий сорт — Віденська біла.

Василь ГРИНЬ,
кандидат сільськогосподарських наук, провідний науковий співробітник Українського республіканського ботанічного саду АН України.

ВАЛЬСОМ ВЖЕ НЕ ЗАКОЛИШЕШ

Футбол

Під новеньким синьо-жовтим прапором, вивішеним над трибуною (його подарував народний депутат України Вячеслав Чорновіл) пройшло розширене засідання виконкому Федерації футболу України. Окрім членів виконкому на ньому були присутні також тренери, фахівці, народні депутати, журналісти.

Голова Федерації, заслужений майстер спорту (це звання йому присвоїли нещодавно) Віктор Банников зачитав присутнім проект постанови, яку потім і затвердили. В ній зокрема говориться: «У зв'язку з проголошенням 24 серпня 1991 року Верховною Радою України Акта про державну незалежність України і створення самостійної держави України, виконком Федерації футболу України постановляє: провести пленум Ради Федерації футболу України 14 грудня 1991 року; винести на розгляд Ради Федерації питання про проведення національного чемпіонату і Кубка 1992—1993 років, про зміни та доповнення до Статуту Федерації, про затвердження офіційної символіки Федерації.

Говорилося і про структуру українського чемпіонату. • Нинішнє керівництво запропонувало свій проект. Вірніше, їх було два — на перехідний період (весна) і основний, коли в серпні почнеться турнір 1992—1993 років.

Як на мене, проект перехідного чемпіонату дещо громіздкий і не до кінця відповідає спортивним принципам. Дотримання справедливості більше враховане у варіантах, які пропонують Львівська обласна федерація та президент ФК «Прикарпаття» (Івано-Франківськ) Анатолій Ревуцький.

Утім, як кажуть, можливі ще варіанти. Головне, щоб всі вони дійшли до основних дійових осіб: футболістів, тренерів, суддів, керівників федерацій на місцях. Тоді й спробувати на пленумі Ради Федерації дійти консенсусу.

Не можна сказати, що засідання виконкому проходило в ритмах тихого вальсу. Суперечки виникали, ще й які.

Мене особисто здивувала заява голови української Федерації про те, що, виявляється, Федерація футболу СРСР клопотатиметься перед ФІФА про прийняття до рядів тієї України. Дивина та й годі. Гадаю, що цього разу ми якось обійдемося без «допомоги» пана Колоскова.

Щоправда, Віктор Банников заявив присутнім, що незабаром він разом із технічним директором ФК «Динамо» (Київ) Володимиром Веремєєвим відправляється на кілька днів до Цюріха (Швейцарія), де побувають у штаб-квартирі ФІФА. Там вони збираються ознайомитися з усією необхідною документацією для вступу до цієї організації.

Виступив на засіданні й народний депутат України, голова підкомісії Верховної Ради України Ярослав Кендзьор.

— Я висловлюю точку зору нашої підкомісії, — сказав депутат. — Федерація футболу України явно відстає від сьогоднішнього дня, від стрімких процесів, які відбуваються в нашій державі. Я чітко пам'ятаю березневу конференцію республіканського футбольного штабу. І мені просто соромно згадувати про неї. Керівники тодішньої федерації не могли глянути навіть на два кроки вперед. Треба ж було мати елементарну відповідальність перед Україною, нашим футболом, виявити елементарну прозорливість. Але все, на жаль, тоді пройшло за негідним сценарієм, до якого, мабуть, доклав руки шеф всесоюзної федерації. І що ж, стара структура, як бачимо, залишилася незмінною. І при всій прогресивності нинішнього керівництва футбольного органу республіки скажу, що воно дуже запізнюється з кардинальними рішеннями. Минуло понад рік з моменту прийняття Декларації про державний суверенітет України. Але Федерація ані пальцем не поворухнула і продовжує триматися за союзні структури. Сьогодні, коли Союзу практично не існує, просити якусь відкупну у Федерації футболу СРСР, щоб вона нас ласкаво відпустила, це є елементарне приниження власної гідності.

Я гадаю, поворотy назад немає. Україна конкретно вже формує свої державні структури, громадські. Вважаю, що треба не 14 грудня, а найближчим часом скликати пленум. Союзну Федерацію не треба просити про милість, а поставити її перед фактом про вихід України з її структури. А документи про прийняття до ФІФА та УЄФА треба, щоб надіслала саме незалежна Федерація футболу України. Аргументів і претензій на нашу участь у цих шановних організаціях більше, ніж потрібно. І не треба вагатися, очікуючи всеукраїнського референдуму. Запевняю вас, люди проголосують за волю...

Віктор БРАНИЦЬКИЙ.

РЖАКСИНСЬКИЙ ЗБИРАЄ ВАЛІЗИ

Переможець велогонки миру та світової першості в шосейній груповій гонці в Штутгарті Віктор Ржаксинський з Кременчука підписав контракт з іспанською професіональною командою «Суєр». У повідомленні агентства Франс Прес вказується, що контракт стосується сезону 1992/93 років і не пояснюється, чи буде 23-річний спортсмен брати участь в Олімпіаді-92 у Барселоні.

Після переможного фінішу в Штутгарті Ржаксинський скептично відгукнувся про вірогідність своєї участі в Олімпійських іграх.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради України

Заступник головного редактора Олександр БІЛИК

Редколегія:

Сергій ПРАВДЕНКО головний редактор

Анатолій ГОРЛОВ перший заступник головного редактора

Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ член-кореспондент АН України

Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ

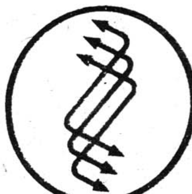
Леонід САМОЙЛЕНКО заступник головного редактора

Борис СИДОРЕНКО заступник головного редактора

Анатолій СОЛОНСЬКИЙ

Віталій СУДДЯ відповідальний секретар

Реклама

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник головного редактора — Борис Сидоренко.

Чергові редактори — Володимир Скачко, Артем Прохоренко.

Автори макета — Анатолій Миронічев, Леонід Підлужний.

Випусковий — Олексій Бондаренко.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори: Валентина Лукаш, Ірина Бабич, Валентина Восколович, Галина Каблак, Ольга Малкіна, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська.

Верстальники: Алла Будникова, Тетяна Балюк, Ольга Яценко, Марія Солодюк.

Лінотипісти: Наталія Позняк, Валентина Чичирко.

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 156.200

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03151771.